

Ազգ

Ձորք Բուեն ընդդեմ ցեղասպանության ճանաչման

Ներկայացուցիչների ժալախի արտահայտման հարաբերությունների հանձնաժողովում Երևանի ժամանակով 22:30-ին սկսվեց 106-րդ բանաձևի քննարկումները: Ցեղասպանության բանաձևի քննարկումից մի քանի ժամ առաջ էլույթ են ունեցել ԱՄՆ-ի նախագահը և Պեթ Բարոզը, կոչ անելով ընդունել բանաձևը: Կոնգրեսի Պայքարի մասնավորապես Երևանի և, որ այս բանաձևի ընդունումը «խնդրահարույց» կդարձնի ԱՄՆ-ի համար մեծավորապես փառաբանությունը:

Տեսահոլովակի ի տպագրություն 106-ի

Ամերիկայի հայկական համագումարը տեսահոլովակ է քողարկել՝ ի տպագրություն 3այոց ցեղասպանության մասին Ներկայացուցիչների ժալախի արտահայտման հարաբերությունների հանձնաժողովում քննարկվելի 106-րդ բանաձևի: Տարածված հաղորդագրության մեջ խորհուրդ է արվում տեսահոլովակը տարածել Կոնգրեսում կոչով՝ փյեարկել հոգուս 106-րդ բանաձևի:

«1,5 միլիոն հայերի ստանությունը կամ սեղահանությունը ճշմարտություն է»

Հայաստանում է ԱՄՆ պետքարտուղարի օգնականը թուրքական պատվիրակության ներկայությամբ

Երեկ, նախքան Հայոց ցեղասպանության բանաձևի ԱՄՆ Կոնգրեսի Ներկայացուցիչների ժալախի արտահայտման հարաբերությունների հանձնաժողովում փեարկությունը էզմեն Բարոզի գլխավորած Թուրքիայի ազգային մեծ ժողովի տասնվիրակությունը հանդիպումներ է ունեցել ԱՄՆ Պետքարտուղարությունում, Պենսալանիայում և Կոնգրեսում:

Թեեև Պետքարտուղարի օգնական Դանիել Ֆրիդը, ինչպես CNN-Turk-ն է նշում, թուրքական պատվիրակության ներկայությամբ բանաձևը համարել է թուրքիմացություն, հույս է հայտնել, որ Բուեն վարչակարգը կկարողանա կանխել դրա անցկացումը, քայքայել այնպես հայտարարել է. «Ճշմարտություն է 1915-ի սարսափելի իրադարձությունների իրականացումը: 1.5 միլիոն անմեղ հայեր ստանվել կամ սեղահանության են ենթարկվել: Յուրաքանչյուր երկիր, ներառյալ ԱՄՆ-ը, Պեթ Երևանի կանգնի սեփական տասնվիրակության մոտ էզերին և անկեղծորեն հասցնել իր տասնվիրակության հետ»:

Այլ կերպ, Պետքարտուղարի օգնական Ֆրիդը թուրքական տասնվիրակությանը, որի կազմում են նաև նախկին դեսպաններ Զուրյուկ Էլեգյանը և Գյուլնուր Ալթաքը, հասկացել է, որ բանաձևի դեմ տասնվիրակական Վաշինգտոնի գործադրած ջանքերն անհնարին չեն ենթարկում Հայոց ցեղասպանության փաստի ժխտումը: Ավելին, փանի որ տասնվիրակության հետ հասցնելու նրա կոչը ուղղված է Թուրքիայի Հանրապետությանը, ուստի Վաշինգտոնը ընդունում է նաև փեարկվածների անմեղական տասնվիրակությանը ցեղասպանության հարցում:

Կոնգրեսում, որի կազմում են նաև նախկին դեսպաններ Զուրյուկ Էլեգյանը և Գյուլնուր Ալթաքը, հասկացել է, որ բանաձևի դեմ տասնվիրակական Վաշինգտոնի գործադրած ջանքերն անհնարին չեն ենթարկում Հայոց ցեղասպանության փաստի ժխտումը: Ավելին, փանի որ տասնվիրակության հետ հասցնելու նրա կոչը ուղղված է Թուրքիայի Հանրապետությանը, ուստի Վաշինգտոնը ընդունում է նաև փեարկվածների անմեղական տասնվիրակությանը ցեղասպանության հարցում:

Կոնգրեսում, որի կազմում են նաև նախկին դեսպաններ Զուրյուկ Էլեգյանը և Գյուլնուր Ալթաքը, հասկացել է, որ բանաձևի դեմ տասնվիրակական Վաշինգտոնի գործադրած ջանքերն անհնարին չեն ենթարկում Հայոց ցեղասպանության փաստի ժխտումը: Ավելին, փանի որ տասնվիրակության հետ հասցնելու նրա կոչը ուղղված է Թուրքիայի Հանրապետությանը, ուստի Վաշինգտոնը ընդունում է նաև փեարկվածների անմեղական տասնվիրակությանը ցեղասպանության հարցում:

185

Գործարար համաժողով Բրյուսելում, նախագահ Բոչարյանի մասնակցությամբ

ՄԱՐԻՆՍ ԽՈՇՈՍՏԵՅԻՆ, Բրյուսել
Եվրոմիության սրտում՝ Բելգիայում է գեարկվում Հայաստանի նախագահ Բոչարյանի գլխավորած ներկայացուցչական տասնվիրակությունը, որը ետորյա խիստ հազեցած ծրագրով բազմաթիվ հանդիպումներ է ունենում Բելգիայի խորհրդարանական ղեկավարության, Եվրոկառույցների սարքեր ներկայացուցիչների, ինչպես նաև Բելգիայի համաժողովի հետ:

Մեծ ավելի մասնաձև անդրադարձ անելու են Հայաստանի Եվրոպական հարեանությունն իրականության գեարկումը ղեկավարից այս մեկի՝ երկրի նախագահ Բոչարյանի և նրա մեկ սեղի ունեցող հանդիպումներից վերջինին, նախագահական ժամկետի ավարտին: Այժմ տասնվիրակության հոկտեմբերի 9-ի երեկոյան Cercle de Lorraine թաղամասում ակումբում կայացած հայ երեզիացի գործարարների համաժողովի մասին, որի մասնակցների թիվը անցնում էր հարյուրից, նրանց գերակշիռ մասը Բելգիական սարքեր ընկերությունների ներկայացուցիչներ էին, Հայաստանից ես ժամանել էին երկու տասնյակի չափ գործարարներ: Համաժողովը վարում էր «Մաքեմի գրուտ» միջազգային ընկերության Բենիյուսի երկրների տարածաշրջանային գեարկում, հա-

յազգի Պիեռ Գյուրջյանը, Ելույթներ ունեցան Հայաստանի առեւտրի և սեքտեարական զարգացման նախարար Ներսես Երիցյանը, Զարգացման հայկական գործակալության գեարկում Տիգրան Դավթյանը, Արյուկ միության նախագահ Արսեն Դազարյանը: Նրանք բոլորը խոսում էին Հայաստանի բիզնես-միջավայրի առավելությունների և ռեալ հնարավորությունների մասին, Բելգիացի հնարավոր ներդրողներին առաջարկում կոնկրետ համագործակցություն: Այդ առաջարկներն ամբողջացան Հայաստանի նախագահի Ելույթում, որը ողջունելով ֆորումի կազմակերպիչների՝ հայերեզիական երկրորդ գործարար հարաբերությունները խթանելու ջանքերը, հույս հայտնեց, որ սեքտեարական համագործակցությունը մոտ առաջայում կխորանա և կընդարձակվի, այդ բոլորը դիտելով Եվրոպական միության հետ Հայաստանի գործակցությունը ընդլայնելու համաձեռնում: «Հայաստանի մասնակցությունը Եվրոպական հարեանության փառաբանությանը Պեթ Երևանի հնարավորություններ առաջարկի երկու կողմի գործարար Երջանակների համար: Անհրաժեքություն է դառնում ավելի հարմարավետ առեւտրային ռեժիմներ ունենալու հարցը», ասաց նախագահը:

Տես էջ 3

Խաչքար՝ ի նշան Ուելս-Հայաստան համերաժխության

Հայոց մեծ եղեռնի զոհերի հիշատակին նվիրված խաչքարի տասնվիրակական օծում է տեղի ունենալու նոյեմբերի 3-ին Կարիֆիում (Ուելս, Մեծ Բրիտանիա), հոգեւոր և իրաւարկական կյանքի հայ երիտասարդների քարտեարածան տասնվիրակների ներկայությամբ, սեղեկացնում է այդ առթիվ խմբագրությանը հասցեարկված հաղորդագրությունը:

Իրադարձությունը եզակի է, փանի որ առաջին անգամ Մեծ Բրիտանիայում հասարակական վայր է հասկացվում հայոց ողբերգությունը խորհրդանշող մի կոթողի:

Խաչքարը, ըստ հաղորդագրության, 2 մետր բարձրություն ունի, կոտում է 2,5 տոննա եւ սեղադրվելու է «հաղադրության սաճարի» տարածում: Զարը Ուելսի սեղական փարեից է ընտրված, Եւս մասն է հայկական տուփին, փանդակը՝ հայկական է, կատարված ուելսի փարաժի կողմից, իսկ «Ի յիշատակ նահատակաց Հայոց ցեղասպանութեան» մակագրությունը (ուելսերեն, հայերեն և անգլերեն)՝ Հայ առաքելական եկեղեցու երիտկոտուսի կողմից:

Օծման արարողությունը կատարելու է Նաթան երիտկոտուս Հովհաննիսյանը, որն ի նշան երախագիտության, մարմարե խաչ է նվիրելու Ուելսի Ազգային ժողովի նախագահ լորդ Դաֆիդ Էլիս-Թոմասին:

Պատեոնական արարողությանը հաջորդելու են ընդունելություն և գերակեպական մաս «թամար» տարային խմբի և Ուելսի երգչախմբային խմբերի մասնակցությամբ: Հասում ավտոբուսներն այդ օրը Լոնդոնից Ուելս են փոխարեւելու ցանկացողներին:

Հ. ՕՐՈՒՄՅԱՆ

Միազանգ

Կառուցվող հավաքելու մուլտիգի զոհը: Մի Եւրո կազմակերպություններ և անհատներ հաղորդագրություններ են տարածել խնդրելով բոլորին իրենց ծայրը բարձրացնել ի տպագրությունը քննության այդ հրաժեհ: Հիեցեցեցեց, որ մասն ավերում առաջին անգամ սկսվել էր դեռ անցած տարի, սակայն լրատվամիջոցների ակտիվ միջամտությունից հետո հնարավոր եղավ կասեցնել այդ բարբարոսությունը: Սակայն վանդակները վերադարձել են և նոր թափով են ձեռնամուխ եղել սիմֆոնիայի ավերմանը:

Կրկին Տեր-Պետրոսյան-Գեմիհճյան հանդիպում

Երեկ Լեւոն Տեր-Պետրոսյանը կրկին հանդիպել է Հայաստանի ժողովրդական կուսակցության նախագահ Սեփիան Գեմիհճյանի հետ: Հիեցեցեցեց, որ 2 Եւրոպա առաջ երկու փառաբանական գործիչներն առեւտրի հանդիպել էին և քննարկման հիմնական թեման էր եղել ներառաբանական զարգացումները երկրում:

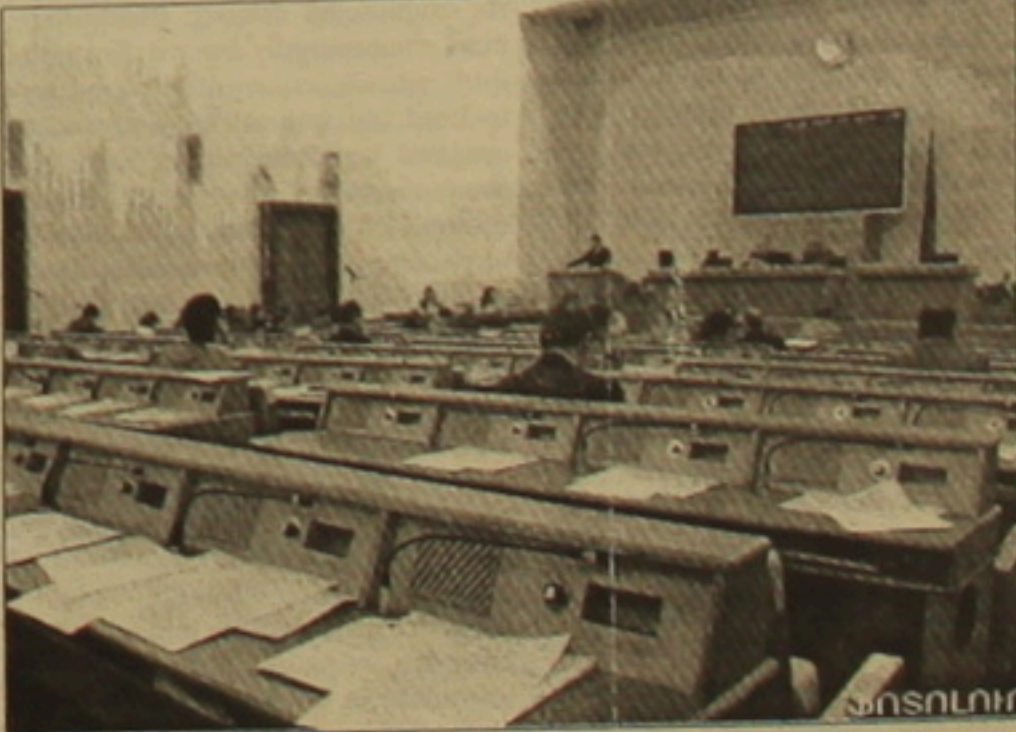
Ճերբակալություն Դարաբաղում

ՀՀ Արցախի կենտրոնական կոմիտեի նախկին ներկայացուցիչ Գրիգոր Սեփիանյանը ձերբակալվել է: Ըստ նախնական տվյալների, ձերբակալության տասնադր ֆինանսական խախտումներն են, որոնք նա կատարել է Սեփիանյանների հացի գործարանը և յարադրացը ղեկավարելու ժամանակ:

«Տամաժարհային Եուկայի ազդեցությամբ են Հայաստանում գներն աճում»

Արդարացում կամ պատճառաբանություն միշտ կարելի է գտնել

Հայաստանաբնակների նվազագույն ծախսերն ավելացել են, որովհետեւ կարտտաղույն ու մեքական օգտագործման աղբյուրներն են թանկացել: Պատասխանատուների ու գիտակների Եւրոն էլ բացատրություն է սկսել, որ եղածը միայն Հայաստանի համար չէ, այլ բացատրվում է համաժարհային Եուկայի գների կրուկ աճով: Մասնավորապես՝ հազմաթեքի, ձեք-կարագ-կաթնամթեքի խմբի աղբյուրների գների աճի խնդիրն առնչվում են բոլոր երկրները, համաժարհային Եուկայներում այդ աղբյուրախմբերի գները կրուկ բարձրացել են, Ռուսաստանում, օրինակ, Եուրո 80 տոկոսով: Հայաստանը ներմուծում է, և դա չէր կարող չանդրադարձալ նաև Հայաստանի գների մակարդակի վրա: Այս բացատրությունը ի տպագրության լրագրողների հարցի, երեկ Աժ-ում քարտեարածայնց Կենտրոնական բանկի նախագահ Տիգրան Սարգսյանը՝ հիեցեցեցեց. «ԿԲ-ն անցած տարվա նոյեմբերի 1-ից անցել է գեարձի իրաւարկալը»:

ման ռազմավարությանը: Հաճախ հասարակության մեջ թյուրըմբռնում է առաջանում գեարձի և սղառողական գների վերաբերյալ: Այսօր սղառողական գների ինդեքսը, որը հասկարկում են իրաւարկալում է վիճակագրական ծառայությունը, գեարկում է մեր ծրագրային ցուցանիշների Երջանակում, և իրաւարկ են, որ տարին կավարտեն մեր ծրագրային ցուցանիշների Երջանակում, այն է՝ 4 տոկոսանոց բիւրախի՝ 1,5 տոկոսանոց տասնամյան հնարավորությամբ:

Տես էջ 2

Աճող դարձավ

- Պարոն Հովհաննիսյան, շնորհավորելով գրի լույս ընծայման առիթով ու կարեւորելով այն, ցանկանում եմ ձեզ հետ, թե ի՞նչ աղերս ունի այս հասորը դեռեւ 1981-ին լույս տեսած «Հայ ժողովրդի դաստիարակ» 1-ին հատրի հետ, որը կազմողներից մեկը եղել էի նաեւ դու:

- 1981-ին լույս տեսած ֆրեսոմա-սիայի 1-ին հատրը, որ կազմել էիմ որո՞ք. Ա. Գ. Աբրահամյանի հետ, մոտավոր աղերս ունի նորեւ լույս տեսած ֆրեսոմա-սիայի 1-ին հատրի հետ: Նախորդը ընդգրկում էր հնագույն ժամանակներից մինչեւ Զ. Ի. IX դարի կեսերը, իսկ այս հատրը՝ մինչեւ Զ. Ի. 298 թվականը:

փոփոխությունը, որը եկավ խմբագրելու նաեւ դաստիարակության մեջ սիրալիկ մարտիական դաստիարակությունը սկզբունքները: Ահա թե ինչու անհրաժեշտ էր աշխատանքը նոր սկզբունքներով կազմել ու սկսել դարձյալ առաջին հատրից:

- Ի՞նչ նոր նյութեր են ընդգրկված այս նոր հատրում, ինչ նշանակություն ունեն դրան հայոց դաստիարակության ուսումնասիրության բնագավառում:

- Նոր նյութերը գերազանցապես տեղ են գտել երկրորդ բաժնում, որը կազմել է երեսաստույթ, սակայն աղերս արժանի համարվում են նրանց: Դրանք են Շահաբադ-ախալական սկզբնաղ-

մեական հեղինակներից այս հատրում տեղ են գտել համարյա բոլոր նրանք, ովքեր անդրադարձել են հայոց դաստիարակության այս կամ այն հարցին՝ Հերոդոտոս, Քսենոփոն, Դիոդորոս Սիկիլիացի, Զվինոսու Ռուփոս, Արիստոս, Պոլիբիոս, Աստարտ, Պլինիոս Ավագ, Պոլիբիոս, Հիերոնիմոս, Պլուտարխոս, Պոմպոնոս Տրոգոս, Հուլիոս Պլապիաս, Արիստոս, Մենանոս, Կիկերոն, Դիոն Կասիոս, Տավիտոս, Տրեբելիոս Պոլիոն, Գետրոգ Աստիլի Եւրիպիդես: Բերված են նաեւ Հայաստանի տարածքում հայտնաբերված հունական արձանագրական նյութեր, հայ հեղինակներից լայնորեն ներկայացված են Մովսես Խորենացու «Պատմության» մեջ

Հայոց դաստիարակները հազարամյակների հոլովությունում

Ուսումնական նոր տարվա սկզբին ուսանողությանը, գիտական եւ ընթացող համայնությանը հաճելի ու անհրաժեշտ նվեր մատուցեցին Երեւանի միջնակարգ դաստիարակությանը ու Լիսաբոնի Գալուստ Գյուլբենկյան հիմնարկության հայկական բաժանմունքը: Այդ բաժանմունքի հայկական մասնաճյուղում լույս տեսավ «Հայ ժողովրդի դաստիարակ» 1-ին հատրը: 576 էջ կազմող հատրի նյութերը վերաբերում են հայոց դաստիարակության ամենատարբեր հարցերին, որոնք ընդգրկում են դաստիարակության ժամանակագրական հնագույն ժամանակներից մինչեւ Զ. Ի. 298 թվականը:

Ստորեւ ներկայացնում ենք մեր հարցազրույցը հատրը կազմողներից մեկի՝ Երեւանի միջնակարգ դաստիարակության հայոց դաստիարակ ամբիոնի դոցենտ Պետրոս Հովհաննիսյանի հետ:

Անուշահ, հարցը միայն ժամանակաշրջանի ներդրումն է մեզ չէ, այլ ընդգրկված նյութերի եւ հասկացողության նոր, հայ դաստիարակության մինչեւ այժմ շրջանառության մեջ չգտնվող նյութերի ընդգրկման:

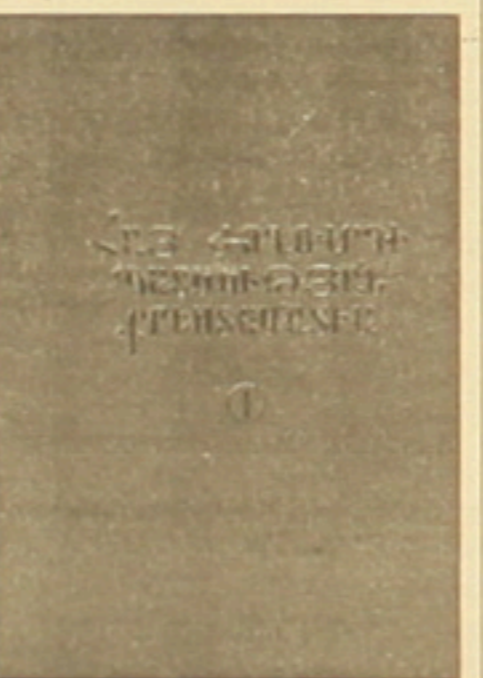
- Ինչպես նախորդը, այնպես էլ այս նոր հատրը կրում են հատր 1-ին բնորոշչը, ինչ կարի կար նորից անդրադառնալու կատարվածին եւ ոչ թե շարունակելու այնտեղից, որտեղ կանգ էր առել նախորդը, այսինքն՝ IX դարի կեսերից:

- Հին եւ նորից հարց չկա: 1981-ին լույս տեսած ֆրեսոմա-սիայի լայն եւ դրական արձագանք ունեցավ: Դրա դրակցություններն են Երեւանում, Մոսկվայում, Բեյրութում, Լոս Անջելեսում, Փարիզում, Կահիրեում եւ այլուր լույս տեսած բազմաթիվ գրախոսականները, կարծիքները: Սակայն համագամաների հետեւանում աշխատանքը չհարմարակցեց: Տարիներ ցարունակ լսել եմ բարեկամներից, ուսանողներից, մասնագետներից եւ անգամ անծանոթ մարդկանցից, թե մեր դաստիարակության ֆրեսոմա-սիայի 2-4-րդ հատրները: Համայնությունը սղատում էր այդ հատրների լույս աշխարհ գալուստը: Թեեւ ինչ-ինչ աշխատանքներ կատարվել էին, սակայն գործը տեղից չհարձվեց: Խոսակցությունները նոր իմաստ ու բովանդակություն ստացան, երբ Գալուստ Գյուլբենկյան հիմնարկության հայկական բաժանմունքի սնտեստ դոցենտ Զավեն Եկալյանը առաջարկեց իրականացնել «Հայ ժողովրդի դաստիարակ» ֆրեսոմա-սիայի՝ նոր հրատարակությունը: Երեւանի միջնակարգ դաստիարակության հատրագրության սնտեստ Պետրոս Հովհաննիսյանը ինձ փոխանցեց Զավեն Եկալյանի ցանկությունը, որը բնականաբար փոխըմբռնում գտավ: Ահա թե ինչու հնարավոր չէր 1981-ի ֆրեսոմա-սիայի ցարունակել, անհրաժեշտ էր միանգամայն նոր հրատարակություն՝ հաճելի առնելով ոչ միայն անցած տարիներին ի հայտ եկած արդյունաբերական նյութերը, այլեւ մեր երկրի կյանքում տեղի ունեցած հասարակագրային

ընդունումներ, որոնք եզակի եւ արժեքավոր տեղեկություններ են հաղորդում Հայկական լեոնաշխարհի Զ. Ի. III հազարամյակի սկզբից (XXVIII դար) մինչեւ II հազարամյակի սկզբը ընկած դաստիարակական իրադարձությունների, մասնավորապես Արաքս եւ Սուրբ (Սուրբարտ) վաղ հայկական երկրների վերաբերյալ: Առանձնակի հետաքրքրություն են ներկայացնում Սարգիս I Ասողան, Նարամ-Սուրենի եւ այլ տարածքների թողած արձանագրությունների հայկական նյութերը: Թարմացված են ներկայացված խեթական, խեթա-լուվիական համադաստիարակ նյութերը: Իսկ ասորական սեպարագիր արդյունքները ներկայացվել են երկուսի Գրեկյանի՝ ֆրեսոմա-սիայի համար կատարված թարգմանությամբ:

- Ըստ էության ֆրեսոմա-սիայում բերված նյութերը փաստում են այն իրողությունը, որ հայ ժողովրդի գրավոր արձանագրված դաստիարակը սկսվում է Զ. Ի. XXVIII դարից, այսինքն՝ 3-րդ հազարամյակի սկզբից: Կարելի է եզրակացնել, որ իրականում այդ դաստիարակում ավելի հին է, քան արձանագրություններն են հուշում:

- Անուշահ, չոքեմ է մոռանալ, որ ֆրեսոմա-սիայում գտնված են միմիայն գրավոր (սեպարագիր եւ այլն) սկզբնաղբյուրներ, իսկ այդ գրերից առաջ եղած իրողությունները մեզ հայտնի չեն: Բայց չէ՞ որ դրանք եղել են, իսկ գիրը չի եղել: Այնպես որ, մեր գրավոր դաստիարակ սկզբը թեմ է համարենք Զ. Ի. XXVIII դարի սկզբը: Զբոսնասիայում բերված նյութերը դար առ դար փաստում են հայերի՝ որպես Հայկական լեոնաշխարհի տեղաբնիկների դաստիարակը՝ Զ. Ի. 3000 տարի ցարունակ եւ Զ. Ի. մինչեւ մեր օրերը (ես երկու հարյուր տարի), ամբողջ ինչ հազար տարի: Դա մեզ չենք ասում, այլ միջագետքային սեպարագիր արձանագրությունները, խեթա-լուվիական նյութերը, անսիկ դաստիարակական միջն ու վանդույթը: Ի դեպ, հունա-հու-

տեղ գտած համադաստիարակ նյութերը: Կրթական հեղինակներից՝ Լեոնի Մուրվեյն: Ավերել է, թե ինչպիսի կայն ընդգրկում ունի ֆրեսոմա-սիայում, որը, բնականաբար, կարող է օգտակար լինել ինչպես ուսանողին, այնպես էլ մասնավորապես եւ ընթացող լայն համայնությանը, որն այստեղ կարող է գտնել իրեն հետաքրքրող բազում նյութեր:

- Դարձյալ ինձինքն հարց է ծագում, թե ինչ ծավալ եւ ժամանակ է ընդգրկելու ամբողջ աշխատանքը:

- Նախատեսված է ֆրեսոմա-սիայի հրատարակելի վեց հատրով: 2-րդ հատրը, որի աշխատանքներն արդեն ընթանում են, ընդգրկելու է 298-885 թթ., 3-րդը՝ 885-մինչեւ XVII դ. կեսը, 4-րդը՝ XVII դ. կեսից մինչեւ XIX դ. կեսը, 5-րդը՝ XIX դ. կեսից մինչեւ 1920-ը, իսկ 6-րդը՝ 1920-ից մինչեւ մեր օրերը: Ժամկետը երկար չէ եւ ամբողջի համար ենթադրվում է հասկացնել ընդամենը երեք տարի: Ծրագրի համաձայն, ֆրեսոմա-սիայում (ուղղագրությունը փոխված) լույս է տեսնելու նաեւ Բեյրութում, որպես ուսումնական ձեռնարկ սրամարվելու է դրողներին եւ հայագիտական դասընթացներին:

- Թույլ սպեմ մեր ընթերցողների եւ ընդհանրապես ընթերցող հանրության անունից շնորհակալություն հայտնելու եւ Արաքս Մովսիսյանին այս հրատարակությունը կազմելու եւ հրատարակելու համար, եւ, անուշահ, երախտագիտության խոսքեր ասելու նաեւ Գալուստ Գյուլբենկյան հիմնարկության հայկական բաժանմունքին ու նրա սնտեստ Զավեն Եկալյանին՝ մասնաշինակ հրատարակությունները կյանքի կոչելու համար:

Պատրաստեց ՌԱԶՄԵՆ, ԳՐԱՊՈՅՏԵՐԸ

Ադրբեջանը ցարունակում է որդեգրած ֆաղափականությունը

Դրան տարբեր են սայիս ադրբեջանցի «գիտնականները»

Որքան էլ ադրբեջանցիներն ու թուրքերը թմոզեն, որ հայերի հետ բանակցային սեղանի շուրջը մտնելուց հետո կարելի է փոխել ներկայիս իրավիճակը, մտնել չեմ հրաժարվում որդեգրած ֆաղափականությունից՝ ցարունակում են խեղաթյուրել, կեղծել փաստերը: Այդպիսի եւս մեկ փորձ են արել Անկարայում գումարված Ասիական եւ հյուսիսաֆրիկյան երկրների ուսումնասիրությունների միջազգային կոնգրեսի ICANAS-38 ժամանակ, որին մասնակցել էին նաեւ ՀՀ ԳԱԱ-ի 2 աշխատակիցներ: ICANAS-ի առաջին գիտաժողովը գումարվել է 1873-ին Ֆրանսիայի արեւելագետների կողմից ու արդեն երեք դար ցարունակվում է: 1951-ին գիտաժողովը գումարվել է Աստանայում եւ այս տարվա Անկարայի հավաք երկրորդն էր երկրորդը: Պոլսահայ «Մարմար» օրաթերթը սեպտեմբերի 14-ին եւ 19-ին մասնամասն անդրադարձել է գիտաժողովի աշխատանքներին, որոնք անցել են Քիլիմոն համալսարանական ֆաղափ Անկարայի տեսչության համալսարանի դահլիճներում՝ 57 երկրներից 2200 դասախոսների մասնակցությամբ: Գիտաժողովի կարգախոսն է եղել Աբաբուրի «խաղաղություն երկրում եւ խաղաղություն աշխարհում» խոսքը:

Պետական մակարդակով կազմակերպված կոնգրեսին թուրքական կառավարությունը տրամադրել է մեկ միլիոն դոլար: Պատրաստվել են մոտ 500 զեկուցումներ միայն թուրքական կողմից: Իսկ Հայաստանից զեկուցումներով ելույթներ են ունեցել ԳԱԱ արվեստի ինստիտուտի ծրագրագիտության դոցենտ Լիլիթ Երեզկյանը եւ ԳԱԱ արեւելագիտության ինստիտուտի դաստիարակ գիտնականների դոցենտ Հասմիկ Սեփանյանը: Իսկ թե ինչ շահ իրավիճակներում են հայտնվել մեր գիտնականները, փորձեցիմ վարդել հեծց իրենցից:

Գիտաժողովի բացմանը մասնակցեցին ողջույնի խոսք է հղել Թուրքիայի վարչապետ Ռեզեփ Թալիպ Էրդողանը, նշելով որ «գիտությունը բարիք է մեր ժողովրդին, այլ ոչ թե չարիք»: Այնուհետեւ հանդես են եկել ICANAS-ի խորհրդի չորս հիմնական անդամները՝ Չինաստանի, Թուրքիայի, Ռուսաստանի եւ Հունգարիայի ներկայացուցիչները: «Ամեն ինչ կազմակերպված էր բարձր մակարդակով», ասացին մեր հյուրերը: Իսկ իմ այն հարցին, թե կոնգրեսը ինչ նպատակ էր ծառայում, սկսեցին ասել: «Ծառայում է գիտության առաջընթացին, 57 երկրներից մասնակցող գիտնականների փոխըմբռնմանը եւ հաճեցմանը, նոր գրքերի եւ ուսումնասիրությունների հնարավոր ստեղծմանը»:

- Տվե՛ք Սեփանյան, գիտաժողովի եւ կրոն սեղանների ժամանակ բազմիցս եղել են զրպարտություններ, հերքումներ, կեղծիքներ, կամառամանքներ:

- Ադրբեջանական 200 դասախոսների, որոնք մասնաշինակ ֆաղափականությունը նախապես ցուցումներ էին ստացել, հիմնական նպատակներից մեկը, ինչպես դարձավ հայկական դասախոսների ելույթները խանգարել էր, խոչընդոտել էր հարցերով, եւ վերաբերումնում: Նրանք առիթը բաց չէին թողնում կրոն սեղանների ժամանակ հակա-հայկական ելույթներով հանդես գալու: Բացահայտ էին ազգայնականության ծայրահեղ դրսևորումները:

- Եթե չեն սխալվում, նույն վրդովումն էլ առաջագրել, երբ դոցենտ Լիլիթ Երեզկյանը խոսել է հայազգի անվանի կոնգրեսի Տիգրան Զոխաջյանի մասին:

- Դա եղել է ոչ մեկ օր, որովհետեւ Տիգրան Զոխաջյանի հետ է կապ-

վում Թուրքիայում Օսմանյան կայսրությունից դեռեւս սկսվող եւ օղբային, եւ ֆալսեթային, եւ օղբերեսային երաժշտական ավանդույթների ստեղծումը: Թուրք եւ ադրբեջանցի մասնակիցները ընդդիմացան սկսեցին երեզկյանի այն ողբանքը, որ Զոխաջյանի հայկական ծագումը չեզեքել ոչ միայն գիտական բարոյականության մահախոսում է, այլեւ Զոխաջյանի ստեղծագործությունները հեծված են հայկական մեղեդիների վրա: Տեսակետը խիստ զարացրել էր թուրքերին ու ադրբեջանցիներին, որոնք մղնեցին, թե Զոխաջյանը օսմանցի հայրենակից է: Սակայն փոխարենը ողբ եւ օղբ գիտնականների մեծամասնությունը համակարծիք էր դրկնոր երեզկյանի հետ:

- Արդյո՞ կարողա՞մք իմանալ, ինչ խնդիր էին հետադրում:

- Մեր հանդիպումների ժամանակ մեզնից ծանոթ գիտնականների չհանդիպեցին: «Միլիթ» թերթը գրել էր, որ Հայաստանից 20 հոգուց մասնակցություն է մասնակցելու գիտաժողովին, նշել էր, որ Հայոց ցեղասպանության հարցին անդրադարձ չի լինելու: Միևնույն, հասկալի կրոն սեղաններ էին անցկացնում, որոնց մասնակցում էին ադրբեջանական ողբ մասնակցությունը, թուրք գիտնական ու դիվանագիտական քրեականները, ու սկսում էին հերյուրանքներ քափել հայ գիտնականների, Կահազ Տառայանի ու մյուսների հասցեին: Անգամ ամոք է, որ Երեզկյանը կոչվեց: Մի ֆանի «հարված» հասցրին դարաբայան ցարժանը, նաեւ Օրհան Փամուկին, մեր երկրի նախագահ Ռոբերտ Զոխաջյանին, որի իրենք համարում են իրենց երկրի ֆաղափացի եւ Երան մասնաշինակ էին որպես դավաճանության օրինակ: Իսկ ամենագրեթեականը այն էր, որ հայերին մեղադրում էին ակադեմիկոս Զիա Բուհաբուրի սղատության մեջ, որը ցաս ծիծաղելի էր: Իրենք էլ գիտակցելով, որ պետք է զրպարտեն, փորձում էին սիրաբանել թուրքերին ստորանալու ասիծանք: Տարրիմակ էր, որ կրոն սեղանի վարդալուրդը, Հայաջողուն ոչ միայն չէր կոստանում հերյուրանքներն ու զրպարտանքները, այլեւ նախապես էր: Դրանից էլ ազդեցություն ավելի ոգետրվելով նեցցին, թե «հայ ժողովուրդը որպես լեոնիկ միավորում, էթնոս, երբեք գոյություն չի ունեցել, որ Հայաստան անունով երկիր գոյություն չի ունեցել, որ Հայաստանի աշխարհագրական տարածքը Ադրբեջանն է», եւ որպես վերաբան ավելագրին ցնցող կոչ: «Այսօր հայերը միայն կառավարություն ունեն: Մեզնի հարուստ են, ցալք ունեն... եւ եկել է ժամանակը, որ թուրք եղբայրների հետ մտածենք Հայաստանը կործանելու մասին»: Ահա այսպիսի ելույթները ավարտվում էին ջրմ բացականչություններով եւ գրկախոսանությամբ:

- Այդ իրավիճակում ինչ էր հնարավոր անել եւ դա ձեզ հաջողվեց:

- Մեր երկուսի նպատակն էր մասնակցության այլ անդամներին, թուրքերին, ողբերին ներկայացնել ծիծաղ, եւ փորձում էինք եղելությունը սեղ հասցնել հասկացող կազմակերպիչներին, որպեսզի հետագայում մասնաշինակները աղերս անեին ու թուրքերը ամաչեին ադրբեջանցիների փոխարեն:

- Ի վերջո հաջողվեց հակահարված տալ:

- Կոնգրեսի վերջին օրը, եզրակալելի ելույթներով հանդես եկան չորս երկրների ներկայացուցիչները: Ռուս դոցենտը Ռիբակովը, որը կոնգրեսի անդամներից է, իր ելույթում շնորհակալություն հայտնեց գիտաժողովի կազմակերպիչներին եւ հասկացող անդրադարձվել մի հանգամանքի վրա, որը խաթարել էր գիտաժողովի գիտական ընթացքը, այն է՝ անհարկ ֆաղափականացում որոն մասնակցությունների կողմից, չի մահախոսելու երախտագրականության մահախոսը, հեծյալու այնպես անել, որ երբեք մասնաշինակ չկրկնվեց: Այս ելույթը լսելուց հետո տեսանք, որ մեր ասելով եղել է հասել:

ՏԵՄԱԿԵՏ

Վերջին ժամանակներս համախառն արտաբերվող «գաղափարական սերնդափոխություն» բառակառուցությունը որոշ փոփոխություններով գործիչներ հավասարում են, թե իբր համարադասությունում մոլեկուլային սանձարձակությունների և օրգանոսի խորացող բարոյախոսության բուն մասնաճյուղ անկախությունից հետո որդեգրված գաղափարաբանության համակարգն է: Հետևաբար, ըստ մտանք, եկել է այդ «արտաբեր» համակարգից հրաժարվելու, նոր գաղափարներով առաջընդդվելու ժամանակը:

Բնականոն հարց է առաջանում. կա՞ այսօր Հայաստանում գաղափարական սերնդափոխության օրյեկտիվ անհրաժեշտություն, թե՞ վերոնշյալ հայաստանություններն ընդամենը մասոխառն են կամ էլ՝ նախագահական ընտրությունների նախաբանի համարությունը մոլորեցնող փողային գիվիդեններ Կառուցում անբարո միջոց:

Սերնդափոխությունը կենսաբանական կառուցվածք է, համաձայն որի տարածության և ժամանակի խաչադիմացից մեկուս լույս աշխարհ եկած կենսաստեղծները, որոշ ժամանակից հետո հետզհետե անհետանում են՝ փոխարինվելով նույնատեսակի սեռակցներով:

Սակայն «մարդ» կենսաստեղծի տարագայում սերնդափոխությունը սոսկ տարգրման ֆիզիկական երեւոյթ չէ: Մարդկության սերնդափոխության բուն բովանդակությունն ու նյութակերպը գիտելիների, գաղափարների առաջընթացիկ հաջորդափոխությունն է (գաղափարական սերնդափոխություն,

թյունը): Հայաստանում գաղափարափոխության գործընթացը զուգակցվեց արցախյան բարձրան հետ, որի կազմակերպիչ «Ղարաբաղ» կոմիտեն էլ հենց դարձավ գաղափարական հեղափոխության ջահակիրը: Նորամուծ, ըստ էության արեւմտեւրոպական, գաղափարական արժեքային համակարգի հիմնադրույթները, ազգային որոշ անանձնահատկություններով, առաջինը ուղղվածվեցին Հայոց համազգային բարձրան ծրագրում:

Համակարգի ներդրման նախահիմքը՝ ՀԽՍՀ Գերագույն խորհրդի 1990-ի հիմնական ժողովրդավարական ընտրություններն էին, որոնց արդյունքում, բացի համար անստատիս, ղեկավար իշխանությունը կոմունիստներից անցավ Հայոց համազգային բարձրան մեջ միավորված ազգային ժողովրդավարներին: Այստիպով, Հայաստանում ղաղապանական եղանակով (խաղաղ հեղափոխությամբ) կասարկեց գաղափարական սերնդափոխություն: Արմատական փոփոխությունների իրավական հիմքն ու ուղեցույցը դարձավ «Հայաստանի անկախության մասին» դասական հռչակագիրը: Չնայած օրյեկտիվ դժվարություններին, թեանող հեղափոխական խանդավառությունը և իշխանություն-ժողովուրդ միասնությունը թույլ տվեցին կարծ ժամկետում շուտափոխ հաջողություններ արձանագրել այնպիսի բարդ ու դասասխատի խնդիրներում, ինչպիսիք էին ժողովրդավարական արժեքների ու ժողովրդափոխության հաստատումը, վարչախոսմայա-

թյան» իրավական հիմքերը: Ծավալված գործընթացներից համաժողովրդական իշխանությունը վերածվեց մի խոսք արտայայտելի մեծածորի չհրադեպության՝ հարուցելով լայն զանգվածների հիասթափությունն ու վրդովմունքը: Իրենից խլված իրավունքները հետ ստանալու ժողովրդի ղախանցը դեմ առավ իշխանական բուրգի կասարի դիմադրությունը: Այն-ժամ զանգվածների տարախին ընդվզումը հետզհետե վերածեց հանուն ժողովրդավարական գաղափարների կազմակերպված բարձրան՝ միավորելով հեղափոխական գաղափարներին հավասարիմ հաստատական-խաղաղական ուժերին: Համախոսվեցին նաեւ իշխանամետ ուժերը: Հայաստանի փոխարական դաշտն առաջին անգամ հասկարեւն երկփեղկվեց իշխանության և ընդդիմության:

Հակամարտ բեռներ միջեւ առաջին խոսորմաստար բախումը տեղի ունեցավ 1996-ի նախագահական ընտրությունների բարձրանում, երբ ՀՀ ԿԸՀ-ը, կեղծ արդյունքներ հրատարակելով (իշխող ուժերի դաշտայնամբ), ընտրված նախագահ հռչակեց Լ. Տեր-Պետրոսյանին: Սերտեմբերյան հայտնի իրադարձություններում ընդդիմությունը, խոհեմաբար խոսափելով արյունահեղությունից, տեղի տվեց բիւր ուժին: Իշխանության հարթանակն էլ, սակայն, լիակասար չէր: Այն ճիղիկ ղյուտայան հարթանակ էր, որի հանրագումարում՝

ա) Լ. Տեր-Պետրոսյանն ազգընտիր առաջընդդիմ իմնաբար վերածվեց բունաղբի և միաժամանակ ակամա դա-

Սերնդափոխության ժամանակը

ՆՈՐԻԿ ԵՎԻԱԶԱՐՅԱՆ

մինչդեռ կենսաբանական սերնդափոխությունն ընդամենը այդ հաջորդափոխության աղախովման ձեւն է հարափոփոխ նյութական աշխարհում:

Բնականոն էվոլյուցիայի ղայմաններում մարդկային հանրության կենսաբանական և գաղափարական սերնդափոխությունները տեղի են ունենում համընթաց, ներդասակ միասնության մեջ, սահուն և գրեթե աննկատ, աստարեզ մսած յուտախնայու սերունդ, նախ և առաջ ամրագրելով և հանրության սեփականությունը դարձնելով նախորդի թողած իմացական ժառանգությունը՝ իր գոյության ժամանակահատվածում հարստացնում է այն նոր գիտելիներով, այդ ընթացում ամբողջովին կամ մասնակիորեն մերժելով հնացած կամ կյանքի ննությունը չբռնած գաղափարները և առաջ փաշելով նորերը: Գործընթացում, աշխարհընկալման իր նորովի մոտեցումներով, ասիժամաբար ներգրավվում է աճող սերունդը: Հին և նոր սերունդների միջեւ ծագած տարաձայնություններ, սովորաբար, անազոնիզմի իր գոյության ժամանակահատվածում հարստացնում ու համընդհանուր բարօրության նյութակերպի վրա հիմնված կառուցողական բանավեճերի միջոցով:

Միանգամայն այլ է իրավիճակը հասարակական խոր ցնցումների (հեղափոխություն, համընդհանուր ճգնաժամ, ավերիչ դաստերգծ և այլն) դարագայում, երբ նյութակերպ հանգամանքների բերումով մեկեւ աստարեզ մսած գաղափարները հանդես են բերում անհատաղ լիակասար չիրադեպություն հաստատելու արտաքին նկրտումներ: Այդժամ գաղափարական սերնդափոխությունն ուղեկցվում է հին ու նոր գաղափարակիրների անգիջում ղայմարով, հաճախ էլ՝ արյունալի բախումներով: Նոր գաղափարների դավանողներից մեծ խելի, խիզախություն, ջանք ու եռանդ են ղախանցվում ոչ այնքան նշված գոտեմարտում հարթելու, որքան նորանոս գաղափարների հրատարակումը, ճամարացիությունը և անբեռելիությունը գործնականում աղացուցելու համար: Պատմության մեջ ինչ չեն դեղները, երբ հեղափոխության ծնունդ աներկա առաջադիմական գաղափարները, դրանց կենսագործողների կողմից սխալներ, անճարակության կամ անհետեղականության դասճառով, կարծ ժամանակ անց անճամաչելիորեն ձեռախեղվել են՝ ծնելով նախորդ գաղափարաբանության համակարգի վերականգնման կամ էլ նոր գաղափարների առաջաբան հասարակական ղախանցարկ:

Արդյո՞ Հայաստանի երրորդ Հանրապետության հիմունք ուղված գաղափարաբանության համակարգն է ներկա դժոխակ իրականության դասճառը, և արդյո՞ անխուսափելի է գաղափարական սերնդափոխությունը: Հարերին դասասխատիություն համար ղախանցվում է դասճառամանակագրական մոտեցմամբ, նշված համակարգի ու դրա առանձին տարրերի ընթացաբարձը դիտարկել և գնահատել հետանկախ Հայաստանում տեղի ունեցած կարեւորագույն իրադարձությունների համաստեղծում, բացառախել դրանց միջեւ առկա դասճառահետեւանալի փոխկաղակցությունները և այդ հիման վրա ճշտել որոշել, թե ո՞ր գործոններն են անմիջականորեն ղայմանավորել երկրի հասարակական - սնեսական ու ղեկական շինարարության գործընթացների որակն ու բովանդակությունը: Այդ նյութակերպ անհրաժեշտ ենի համարում իիշխալ համակարգի ղարագման դասճառությունը բաժանել երեւ ժամանակագրեզանների (փուլերի):

1. ԳԱՂԱՓԱՐԱՐՈՒԹՅԱՆ ՀԱՄԱԿԱՐԳԻ ՆԵՐՈՒՄՆ ԵՎ ՎԵՐՆԵՐՈՒՄ ԶԱՐԳՄԱՆ ԺԱՄԱՆԱԿԱՆՈՒԹՅԱՆ (1990-1995)

1985-ի ղարմանը Գորաչուլի հռչակած վերակառուցման փողախաղաղությունն ազարարեց խՍՀՄ-ում գաղափարական սերնդափոխության սկիզբը: Բունաղբության կաղամներին ձերբազանված ժողովրդավարական - ազատական գաղափարները, շոնդայից ներխուժելով հասարակական կյանք, կարծ ժամանակամիջոցում փլուզեցին խորդային կայսրու-

կանից ազատ կաղայական սնեսակացութեւն անցումը, խորդային ղեկական և իրավական համակարգերի ազգայինով փոխարինումը և այլն: Ընթացող փոփոխություններն արժանացան բնակչության ճնշող մեծամասնության հավանությանը (աղացույց՝ 1991-ի Հայաստանի անկախության հանրավեղի և առաջին նախագահական ընտրությունների արդյունքները), իսկ օտարները՝ տարածաբանի «ժողովրդավարության կղզակ» անվանեցին մեր երկիրը: Այնտու ձեռքբերումները, «ուկեղծվելով» արցախյան դաստերգծում հայ ժողովրդի համոզիչ հարթանակով, ամարդեցին իշխող փողախական ուժի դիրքը, բարձրացին ժողովրդի աչում նրա հեղինակությունը:

Չավով, այս ամենը մեր սակավափորձ դասնոյաներից բացերի գլխաղոսյան առաջացրեց: Եվ ժողովրդի իշխանությունը ասիժամաբար սկսեց անեսել ժողովրդին: Թույլ տվեցին սխալներ ու վրիղումներ, որոնցից մի փանից (հասկաղես սեփականաբանում ուղոսում) ճակատագրական հետեւաններ ունեցան՝ դնելով ներկայիս հանցավոր-կյանային համակարգի սաղմերը: Այս գործելաոճով դարաբարդան բարձրան այլի և ժողովրդի թեւերի վրա իշխանության օլիմոսիսի հասած անձինք փայլ առ փայլ հեռացան ժողովրդից և ի վերջո հակաղղվեցին ժողովրդին:

Գաղափարական առաջընթացին խոսոր վնաս հասցրեցին նկարագրվող փուլում տեղի ունեցած հետեւալ երկու իրադարձությունները. 1. «Հայոց համազգային բարձրան» հասարակական սերնդան հենքի վրա նույնանուն կուսակցության սեղծումը: Մասնով դասակարգվեց միասնական համաժողովրդական բարձրան՝ բաժանվելով կառավարողների և կառավարվողների: Այս երկու խմբավորումների միջեւ, կառավարող ՀՀԿ կուսակցության գործելաոճի շուրջ ծագած գաղափարական տարաձայնությունների հետեւանով մեծաթիվ գաղափարակիրներ լեցին ՀՀԿ-ն, վերջինս ի վերջո բյուրեղացավ ՀՀԿ կուսակցության կաղամարում: Ժողովրդի ընկաղումներում ՀՀԿ-ն ասիժամաբար նույնացվեց ՀՀԿ Կ-ի հետ, որը հիտական իշխանությունից ղանգվածների հարաճումը դժոխության ֆոնի վրա նեսեացրեց Հայոց համազգային բարձրան դասական արժեքն ու նեանակությունը:

2. «Ղարաբաղ» կոմիտեի լիդերներ Լեւոն Տեր-Պետրոսյանի և Վազգեն Մանուկյանի գոտությունը: Հռչակագրային գաղափարների կենսագործման մեթոդների ու մեխանիզմների վերաբերալ սեսակետների որոակի տարբերություններով ղայմանավորված այս դասակարգումը հիմնովին խաղիլեց գաղափարախաղախական դաշտի միասնականությունը, ջլասեց ուժերը՝ հետագա ամբողջ ժամանակագրեզանում մեծաղես խոչընդոտելով առաջադիմական գաղափարների արմատավորմանը և ակամա նյութակերպ նշված գաղափարներին խոր տարրերի առաջխաղացմանը:

2. ԳԱՂԱՓԱՐԱՐՈՒԹՅԱՆ ՀԱՄԱԿԱՐԳԻ ԼԵՄՆԱՆ ԵՎ ԳԱՂԱՓԱՐԱԿԱՆ ԴԵՏՆԵՐՈՒՄԻ ԺԱՄԱՆԱԿԱՆՈՒԹՅԱՆ (1995-2000)

Լճացման առաջին նեաններն ի հայտ եկան սակավին 1995-ի սկզբներին՝ շոնդիվ «մեր լիմի» թեկուզ ղոլի փե» սխաղոչակ կարգախոսի հիման վրա ղեկական աղարատն «այլախոսներից» մախելու տարախին միջոցաղումներ: Սակայն առաջին լուրջ հարկաղը գաղափարական համակարգն ստացավ 1995-ի հոկտիսին՝ ՀՀ առաջին գումարման Լճային ժողովի ընտրությունների և ՀՀ սահմանաղղության հանրավեղի ժամանակ: Հանրության բառաղատարում առաջին անգամ շեզանուվեց «ընտրակեղծի» հասկացությունը: Բացի դրանից, գործարկված սահմանաղղությամբ կյանքի կոչվեց մեկ անձի ձեռնում ողջ ղեկական իշխանության կենտրոնացման վրա հիմնված կառավարման կիսանախագահական ձեւ, որն ղզայի նահանջ էր ժողովրդավարության և իշխանությունների տարաբանակարգում սկզբունքների: Սահմանաղղությամբ և դրան հաջորդած օրենսղղական ակտերով դրվեցին ներկայիս «թայֆայականային գոռաղղաղեսու-

սանդի այն ուժերի ձեռնում, որոնց կողմից ժողովրդավարության հիմնաղղութեւն «խուղի» ընկաղման ու «սեղծագործ» կիտուման արդյունում նա վերահաստատվե էր նախագահի աղոռնի,

բ) իշխանություն-ժողովուրդ միասնությունը վերջնականաղես փլուզվեց՝ փոխարինվելով իշխանություն-ժողովուրդ հակամարտության,

գ) Հայաստանի Հանրաղբությունը կորցրեց տարածաբանում իր գլխավոր առաղվությունը՝ ժողովրդավարության կղզակից հետաղլ կասարելով դեղի անագատ երկիր:

1996-ի ընտրությունները բեկումնային էին. երկիրը թեակղիսեց նոր՝ ժողովրդավարությունից ակոռիտարղիմն անցնելու ժամանակագրեզան: Գաղափարական լճացումը փոխարինելու եկավ գաղափարական անկումը:

Զննարկվող փուլի գլխավոր իրադարձություններից է 1998-ի իշխանափոխությունը (ըստ որոշ գնահատականների՝ դասակարգական հեղաբեզումը): Վերջինս առ այսօր լիարժեք լուտարանված չէ, փանի որ դրա հետ կաղակած մի բարի հարցեր սակավին մնում են գաղոնիղության եղարի ներքո: Մասնավորաղես, հասկաղ դասասխատի չի ստացել այն հարցը, թե ո՞րն էր Լ. Տեր-Պետրոսյանի հրաժարականի գլխավոր դասճառը: Միանաղլով դասճառների համակցության վերաբերալ գերիշխող սեսակետին, մեմի միաժամանակ համաձայն չեմի այն գնահատականին, ըստ որի այդ համակցության մեջ գլխավորը Արցաղի հիմնախոսի լուծման հարցում նրա դիրորոշումներն էին: Մեր կարծիով, դիտարկող խնդրում վճռորոշ դեր է խաղացել գաղափարահողբանական գործոնը: Այստես, սկսած 1995-ից հանրաղբության նախագահի գործելաոճում նկատվեց որոակի դասասխատիություն, որի գործնական դրսետումներն էին՝ առանձին դասնոսասար անձանց նկատմամբ հսկողության թուլացումը և նրանց ազատ գործելու լայն հնարաղղության ընձեռումը: Որոշ ննաղատներ, ծայրահեղացնելով ղոնում էին, թե իբր նախագահը մի կողմ է փաղվել և իշխանության դեկն ամբողջովին վստաղել է մի խոսք անձանց: Եվ աղա այս անձինք, մասամբ իրենց աղատորիղությամբ, մասամբ էլ սեփական ակտերն առաջ մղելով, արագորեն «փանուն սղեցին» երկրի դեկավարի վիթարի վարկանիցը՝ դաժան անակնկալ մասուցելով նրան 1996-ի ընտրություններում: Այս ընտրությունները ցույց սղեցին, որ ժողովուրդը վերոհիշաղլ խմբի կամայականությունների համար գլխավոր մեղավոր է ձանաչում երկրի նախագահին: Նման ղայմաններում համաձայնելով կրել ոչ լեղիսիմ նախագահի սեսեացուցիչ ղիտակը՝ Լ. Տեր-Պետրոսյանը, ամենայն հավանականությամբ, հույս ուներ ակտելու իր բացթողումները և երկիրը վերաղղեցնելու սկզբնական գաղափարական ուղեղծին: Սակայն, այդ նյութակարղմամբ 1996-97 թթ. նրա գործարղած ջանքերն ի դերել անցան, փանի որ նա կորցրել էր իր հողրագույն ղեղը՝ ժողովրդի աղակցությունը: Նման իրավիճակում նրան մնում էր՝ կամ մնաղլ նախագահի աղոռնի և դառնաղլ իրեն «աղի ձաղաղություն» մասուցած անձանց կամակասարը (ինչը, որ հետագայում արեց Ռ. Զոնարաղը), կամ էլ հավասարիմ մնաղլով իր սկզբունքներին՝ արժանաղատներն հրաժարվել դասնոսից:

Իշխանափոխությունն, ըստ էության, իշխող վերնախաղի մի որոակի մասի կողմից կաղմակերպված և իրականացված ղեկական հեղաբեզում էր: Դրա կաղմակերպիչները, գաղափարական անկում գլխավոր մեղավոր համարելով Լ. Տեր-Պետրոսյանին ու նրա մերձաղղը ցեղաղատին, գնում էին, որ նրանց հեռանաղլու դարագայում կարելի կղիմի դարաղեղել ձգնաժամը: Չի կարելի ասել, թե այս անձինք անկեղծ չէին իրենց հայտարարություններում: Պարաղղես, լիմելով գաղափարական հեղաբեզման շոնդիվ որոակի դիրի ու բարկեցուցության հասած, նրանք վախեւում էին սղիաղլական ցնցումներից, ուսի ձգում էին վերոնշյաղ բարեփոխումների հասնել առանց ժողովրդին ներգաղելու և միայն առաջ նայելու

ՀՀ Պատանակման օրենսգրքի մեկնաբանություն Վճռաբեկ դատարան

ՆԱԿՈՐ ԾԱՐՈՅԱՆ

2008 թվականի մայիսի 18-ից Հայաստանի Հանրապետությունում ուժի մեջ է մտել Հայաստանի Հանրապետության Պատանակման օրենսգրքի (այսուհետև՝ ՀՀ Պատանակման օրենսգրքի), որը «կարգավորում է դատական իշխանության կազմակերպման և գործունեության հետ կապված հարաբերություններն այնպիսով, որ համարվում էր նախկին վերաբերում Հայաստանի Հանրապետության սահմանադրական դատարանին» (հոդված 2-րդ):

ՀՀ Պատանակման օրենսգրքի 3-րդ հոդվածի 1-ին կետի համաձայն՝ «Հայաստանի Հանրապետության բարձրագույն դատական աստիճանի, բացի սահմանադրական արդարադատության հարցերից, Հայաստանի Հանրապետության վճռաբեկ դատարանն է (այսուհետև՝ վճռաբեկ դատարան), որը կոչված է առաջնություն օրենքի միաստակ կիրառությունը»:

ՀՀ Պատանակման օրենսգրքի 4-րդ հոդվածի համաձայն՝ «1. Պատանակում է վճռաբեկ դատարանի նախագահի, լիցենզիայի նախագահների և դատավորների ... լիցենզիան օրենքով սահմանված կարգով նշանակված անձը: 2. Յուրաքանչյուր դատավոր օժտված է արդարադատություն իրականացնելու իրավասությամբ»:

ՀՀ Պատանակման օրենսգրքի 50-րդ հոդվածի 1-ին կետի համաձայն՝ «Վճռաբեկ դատարանի գործունեության նպատակն է առաջնություն օրենքի միաստակ կիրառությունը: Իր այդ առաջնությունն իրականացնելիս վճռաբեկ դատարանը ղեկավարվում է ձգձգ նպատակով իրավունքի զարգացմանը»:

ՀՀ Պատանակման օրենսգրքի 52-րդ հոդվածի 1-ին, 2-րդ և 3-րդ կետերի համաձայն՝

«1. Վճռաբեկ դատարանը կազմված է վճռաբեկ դատարանի նախագահից, լիցենզիայի նախագահներից և չորս դատավորներից:

2. Վճռաբեկ դատարանն ունի երկու լիցենզիա՝

- 1) փրկական լիցենզիա:
- 2) ֆաղափահական և վարչական լիցենզիա:

3. Յուրաքանչյուր լիցենզիա կազմված է լիցենզիայի նախագահից և լիցենզիայի երկու դատավորներից»:

ՀՀ Պատանակման օրենսգրքի 52-րդ հոդվածից հետևում է, որ ՀՀ վճռաբեկ դատարանն ունի 2 լիցենզիա (փրկական լիցենզիա, ֆաղափահական և վարչական լիցենզիա), կազմված է 7 դատավորներից (վճռաբեկ դատարանի նախագահ՝ 1, ֆաղափահական և վարչական լիցենզիայի դատավորներ՝ 2, փրկական լիցենզիայի դատավորներ՝ 2, ընդ որում՝ 7 դատավորներից 3 դատավորները փրկական գործերի մասնագետներ են, իսկ 3-ը՝ ֆաղափահական և վարչական գործերի):

Ներկայացնենք, թե ՀՀ Պատանակման օրենսգրքի համաձայն ի՞նչ է ՀՀ վճռաբեկ դատարանը, ի՞նչ լիցենզիայի դատարաններ ունեն վճռաբեկ դատարանի նախագահը, վճռաբեկ դատարանի լիցենզիայի նախագահներն ու դատավորները, վճռաբեկ դատարանում ուժի մեջ է ինչպե՞ս են ընդունում դատական ակտերը, իրականացնում արդարադատություն և առաջնություն օրենքի միաստակ կիրառությունը:

ՀՀ Պատանակման օրենսգրքի 18-րդ հոդվածի 7-րդ կետի համաձայն՝ «Վճռաբեկ դատարանը վճռաբեկ բողոքի վարույթ ընդունելու հարցը լուծում է կոլեգիալ՝ վճռաբեկ դատարանի համադասարան դատարանի կազմում»:

ՀՀ Պատանակման օրենսգրքի 18-րդ հոդվածի 8-րդ կետի համաձայն՝ «Վարույթ ընդունված վճռաբեկ բողոքները վճռաբեկ դատարանը կազմում է կոլեգիալ՝ վճռաբեկ դատարանի կազմում»:

ՀՀ Պատանակման օրենսգրքի 61-րդ հոդվածի 1-ին և 2-րդ կետերի համաձայն՝

«1. Վճռաբեկ դատարանը գլխավորում է վճռաբեկ դատարանի նախագահը:

2. Վճռաբեկ դատարանի նախագահն իրականացնում է վճռաբեկ դատարանի լիցենզիայի նախագահին և դատավորին օ-

«2005 թվականի նոյեմբերի 27-ի սահմանադրական փոփոխություններով դրվեցին Հայաստանում դատախազական բարեփոխումների երկրորդ փուլի հիմնադրերը, և այսօր արդեն կարելի է փաստել, որ նշված փուլի ավարտին մեր երկիրը կկանգնի դատական իշխանության անկողմնակալության, անկախության և արդյունավետության՝ որակապես նոր աստիճանին» և «Դատական իշխանության և, մասնավորապես, ՀՀ վճռաբեկ դատարանի որդես բարձրագույն դատական աստիճանի վերաբերյալ սահմանադրական դրույթները մասնատվել են ամրագրվել են դատախազական բարեփոխումների երկրորդ փուլի կարևորագույն նորմատիվ փաստաթուղթը հանդիսացող ՀՀ դատական օրենսգրքում (իրադարձվել է 2007 թվականի ապրիլի 18-ին), որը համադարձակ նորմեր է դարձնում ՀՀ դատական համակարգի վերաբերյալ ... մեքսիկացիները վերցված են «Հայաստանի դատական համակարգը» սայթից (<http://www.court.am>):

Թե ինչպե՞ս է դատախազական բարեփոխումների հետևանքով Հայաստանի Հանրապետությունը 2007 թվականի մայիսի 18-ից զրկվել դատական համակարգից, որը ժամանակվելու է մինչև 2008 թվականի հունվարի 1-ը, եթե նշված իրավիճակը փոփոխելու ուղղությամբ խնդիր չձեռնարկվեն, առաջուցել են «2007 թվականի մայիսի 18-ից Հայաստանի Հանրապետությունում դատական համակարգ գոյություն չունի ... իրավաբանորեն, ՀՀ-ում գործում է արևալար դատարան» հոդվածում («Ազգ», 20 սեպտեմբերի, 2007 թ., <http://www.azg.am>), որն, ի դեպ, մինչ օրս որևէ անձի, այդ թվում նաև «բարեփոխիչների», կողմից չի հերկվել:

Թե որպիսի են «բարեփոխիչները» ստեղծել անկախ և անկողմնակալ դատական իշխանություն, որպեսզի է 2007 թվականի մայիսի 18-ից ուժի մեջ մտնող դատական օրենսգրքի իրենից ներկայացնում կարևորագույն նորմատիվ փաստաթուղթ, փորձեն լիարժեք այդ կարևորագույն նորմատիվ փաստաթուղթով ամրագրված դրույթները ներկայացնելու և մեկնաբանելու միջոցով: Սույն հոդվածում մեկնաբանենք վճռաբեկ դատարանին վերաբերող դրույթները:

Երկրորդ վերադասված բոլոր լիցենզիայի դատարանները»:

ՀՀ Պատանակման օրենսգրքի 61-րդ հոդվածի 3-րդ կետի 2-րդ ենթակետերի համաձայն՝

«3. Վճռաբեկ դատարանի նախագահը՝ 2) իրավիճակ և վարում է վճռաբեկ դատարանի նիստերը»:

ՀՀ Պատանակման օրենսգրքի 62-րդ հոդվածի համաձայն՝

«1. Վճռաբեկ դատարանի լիցենզիայի նախագահը դատավոր է:

2. Վճռաբեկ դատարանի լիցենզիայի նախագահը՝

1) կազմակերպում է լիցենզիայի աշխատանքները»:

ՀՀ Պատանակման օրենսգրքի 4-րդ հոդվածի 1-ին կետով, 61-րդ հոդվածի 1-ին և 2-րդ կետերով, 61-րդ հոդվածի 3-րդ կետի 1-ին և 2-րդ ենթակետերով ամրագրված դրույթների համադրումից հետևում է, որ վճռաբեկ դատարանի նախագահը դատավոր է, իրավիճակ և վարում է վճռաբեկ դատարանի նիստերը, իսկ 4-րդ հոդվածի 1-ին և 62-րդ հոդվածի 1-ին կետերով համադրումից հետևում է, որ վճռաբեկ դատարանի լիցենզիայի նախագահները դատավորներ են:

ՀՀ Պատանակման օրենսգրքի 53-րդ հոդվածի 1-ին և 3-րդ կետերի համաձայն՝

«1. Վճռաբեկ դատարանին ներկայացված վճռաբեկ բողոքները կազմում են ընդունելու հարցը լուծում է վճռաբեկ դատարանի համադասարան դատարանը: Պատանակման օրենսգրքի կայացված են միաձայն և բողոքարկման ենթակա չեն: Դատավորներից բեկուզ և մեկի այլ կարծիք ունենալու դեպքում վճռաբեկ բողոքը կազմում է վճռաբեկ դատարանի հարցը ենթակա է լուծման վճռաբեկ դատարանի ողջ կազմով»:

3. Պատանակման օրենսգրքի ընդունելու հարցը լուծում է լիցենզիայի նախագահի և լիցենզիայի դատավորների կազմով: Վճռաբեկ դատարանի նախագահը իրավունք ունի մասնակցելու լիցենզիայի նիստերին: Եթե վճռաբեկ դատարանի լիցենզիայի կազմը լիցենզիա է 3-ից, ապա լիցենզիայի նիստերին մասնակցում է վճռաբեկ դատարանի նախագահը, իսկ եթե այդ դեպքում ես կազմը լիցենզիա է 3-ից, ապա վճռաբեկ դատարանի նախագահը լիցենզիայի գործունդում է այլ լիցենզիայի դատավորները»:

ՀՀ Պատանակման օրենսգրքի 53-րդ հոդվածի 1-ին կետից հետևում է, որ վճռաբեկ բողոքը ընդունվում է վարույթ, եթե բողոքը վարույթ ընդունելու կողմ են համադասարան դատարանի բողոք դատավորները:

ՀՀ Պատանակման օրենսգրքի 53-րդ հոդվածի 3-րդ կետի 2-րդ նախադասությամբ, 61-րդ հոդվածի 1-ին և 2-րդ կետերով ամրագրված դրույթների համադրումից հետևում է, որ վճռաբեկ դատարանի նախագահն իրավունք ունի մասնակցելու վճռաբեկ դատարանի լիցենզիայի նիստերին, օժտված է լիցենզիայի նախագահներին և դատավորներին օրենքով վերադասված բոլոր լիցենզիայի դատարաններով, այ-

սինքն, եթե վճռաբեկ դատարանի նախագահը մասնակցում է որևէ լիցենզիայի նիստին, ապա նա կարող է նախագահել եսկան կազմակերպչական լիցենզիայի նիստի ժամանակ:

Մեկնաբանենք 53-րդ հոդվածի 3-րդ կետը:

Եթե ենթադրում ենք, որ վճռաբեկ դատարանի նախագահը մասնակցում է վճռաբեկ բողոքի վարույթ ընդունելու վերաբերյալ որևէ լիցենզիայի նիստին, որի կազմը լիցենզիայի նախագահում կամ կազմակերպչական լիցենզիայի նիստին 3 դատավորների փոխարեն մասնակցում են 4 դատավորներ, կամ, եթե սկսյալ լիցենզիայի կազմից բացակայում են լիցենզիայի նախագահն ու 1 դատավոր, և նրանց փոխարեն լիցենզիայի նիստին մասնակցում են վճռաբեկ դատարանի նախագահը և մյուս լիցենզիայի 1 դատավոր, ապա նշված դեպքում լիցենզիայի կազմում են ՀՀ Պատանակման օրենսգրքի 18-րդ հոդվածի 7-րդ կետի լիցենզիայի, որի համաձայն՝ վճռաբեկ բողոքը վարույթ ընդունելու հարցը կազմում է սկսյալ լիցենզիայի նախագահի և լիցենզիայի դատավորների կազմով, ինչպես նաև լիցենզիայի են ՀՀ ֆաղափահական: ՀՀ սահմանադրության 14.1-րդ հոդվածով ամրագրված «Բոլոր մարդիկ հավասար են օրենքի առջև» դրույթը, որովհետև 1-ին սարքերի դեպքում վճռաբեկ բողոքի բերողների մի մասի համար այն վարույթ ընդունելու չընդունելու հարցը կազմում է 3 դատավորների կազմով, իսկ մեկ այլ մասի դեպքում՝ 4, 2-րդ սարքերի դեպքում վճռաբեկ բողոքի բերողների մի մասի համար այն վարույթ ընդունելու չընդունելու հարցը կազմում է սկսյալ լիցենզիայի մասնագետ դատավորների կողմից, իսկ մյուս դեպքում ոչ մասնագետ դատավորի կողմից:

ՀՀ Պատանակման օրենսգրքի 54-րդ հոդվածի համաձայն՝

«1. Վճռաբեկ դատարանի բոլոր դատավորները դատարան են մասնակցել վճռաբեկ դատարանի նիստին: Վճռաբեկ դատարանի նիստն իրավազոր է, եթե դրան մասնակցում է առնվազն ինը դատավոր»:

2. Վճռաբեկ դատարանի գործն ըստ էության լուծող դատական ակտեր համարվում է ընդունված, եթե դրա օգտին կեղծակերպ է առնվազն չորս դատավոր: Եթե դատավորների խորհրդակցության ժամանակ ոչ մի առաջարկություն չի ստանում չորս ձայն, ապա բողոքը համարվում է մերժված»:

3. Վճռաբեկ դատարանը գործն ըստ էության չլուծող դատական ակտեր ընդունում է նիստին ներկա դատավորների ձայների մեծամասնությամբ»:

ՀՀ Պատանակման օրենսգրքի 54-րդ հոդվածի 1-ին, 2-րդ և 3-րդ կետերով ամրագրված դրույթների համադրումից հետևում է, որ վճռաբեկ դատարանի նիստն իրավազոր է առնվազն 5 դատավորի մասնակցության դեպքում, գործն ըստ էության լուծող դատական ակտեր ընդունելու համար քվեարկված է 4 դատավորի կողմ կեղծակերպ, հավասարակ դեպքում բողոքը մերժվում է, իսկ գործն ըստ էության չլուծող դատական ակտերի դեպքում՝ այն ընդունվում է, եթե

նիստին մասնակցող դատավորների մեծամասնությունը կեղծակերպ է կողմ:

Զննարկենք հետևյալ սարքերակները. վճռաբեկ դատարանի նախագահի մասնակցությունը լիցենզիայի կազմով լիցենզիայի նիստին վճռաբեկ բողոքը վարույթ ընդունելու հարցի կազմում մասնակցող լիցենզիայի նախագահի և 2 դատավորների կողմ, իսկ վճռաբեկ դատարանի նախագահի դեմ կեղծակերպ լիցենզիայի հարցը տեղափոխվել է վճռաբեկ դատարանի լիցենզիայի դատական նիստի կազմում, և մերժվել է, որովհետև այն վարույթ ընդունելու կողմ են կեղծակերպ լիցենզիայի բողոք 3 դատավորները, դեմ՝ վճռաբեկ դատարանի նախագահն ու նիստին մասնակցող մյուս լիցենզիայի դատավորները, կամ, վճռաբեկ դատարանի նիստին մասնակցում են 6 դատավորներ, այսինքն՝ գործն ըստ էության լուծող դատական ակտեր ընդունելու կողմ են դեմ կեղծակերպ են 3-ական դատավորներ:

Եթե հիմն ընդունենք 54-րդ հոդվածի 2-րդ կետի 2-րդ դատարանի նախագահը, ապա 2 սարքերակների դեպքում էլ բեկված վճռաբեկ բողոքները դեմ է մերժվեն:

Այսպիսով, որ եթե նշված սարքերակներն առաջացել են փրկական գործով բեկված վճռաբեկ բողոքը լիցենզիայի նախագահի, ապա վճռաբեկ բողոքը դեմ է քվեարկվել, ինչպես նաև առաջուցվել, որ 54-րդ հոդվածի 2-րդ դատարանի 2-րդ նախադասությունը հակասահմանադրական է՝ հակասում է ՀՀ սահմանադրության 21-րդ հոդվածի 2-րդ դատարանի նախագահին:

ՀՀ սահմանադրության 21-րդ հոդվածի 2-րդ դատարանի համաձայն՝ «Մեղադրյալը դատարան է առաջուցել իր անմեղությունը: Զփարհանված կասկածները մեկնաբանվում են հօգուտ մեղադրյալի»:

Վերը ներկայացված 1-ին սարքերակի դեպքում սացվում է, որ մեղադրյալին անմեղա ճանաչելու (կամ դատարանը մեղմելու) վերաբերյալ վճռաբեկ բողոքը վարույթ չի ընդունվում 3 մասնագետ դատավորների կողմ և մեկ (մասնագետ կամ ոչ մասնագետ) դատավոր (դատարանի նախագահի) և ոչ մասնագետ դատավորների դեմ լիցենզիայի նիստին, իսկ 2-րդ սարքերակի դեպքում՝ եթե վճռաբեկ դատարանի 6 դատավորների մասնակցությամբ տեղի ունեցող դատական նիստում կազմվում է փրկական գործով բեկված վճռաբեկ բողոք, որով դատարանը մեղադրյալին ճանաչելու անմեղա, և առաջացել է կեղծակերպ 3 կողմ և 3 դեմ սարքերակը, ապա ՀՀ սահմանադրության 21-րդ հոդվածի 2-րդ դատարանի ամրագրված դրույթներից հետևում է, որ վճռաբեկ բողոքը դեմ է քվեարկվել, որովհետև այն մերժելու դեպքում լիցենզիայի և անձի անմեղության կասկածները չփարհանված կասկածները մեկնաբանվում են ի վնաս մեղադրյալի: Իսկ ավելի զավեցալի իրավիճակ կլինի այն սարքերակը, եթե մեղադրյալին անմեղա ճանաչելու վերաբերյալ վճռաբեկ բողոքը կազմում է մեղադրյալի մասնակցող 6 դատավորներից բեկված վճռաբեկ բողոքի կողմ կեղծակերպ փրկական լիցենզիայի նախագահի և 2 դատավորներից:

Եթե վերը ներկայացված սարքերակների դեպքում վճռաբեկ բողոքի մերժումը կազմակերպվել է ՀՀ սահմանադրության 92-րդ հոդվածի 2-րդ դատարանի 1-ին նախադասությամբ և ՀՀ Պատանակման օրենսգրքի 50-րդ հոդվածի 1-ին կետով ամրագրված դրույթների ստանդարտից, ապա սացվում է, որ վճռաբեկ դատարանը ոչ թե մոլասեց իրավունքի զարգացմանը, այլ ստեղծեց օրենքի միաստակ կիրառման մի նախադեպ, որի դեպքում լիցենզիայի են անձի՝ ՀՀ սահմանադրության 21-րդ հոդվածի 2-րդ դատարանի ամրագրված իրավունքները:

Կասկած մեկնաբանություններից հետևում է, որ 54-րդ հոդվածի 2-րդ կետի 2-րդ դատարանի ամրագրված դրույթը փրկական գործերով, ըստ էության, դատական ակտեր կայացնելու դեպքում չդեմ է գործի և դեմ է համարվել հակասահմանադրական:

Պուսինն ու Արեւմուտքը

Եթե Ռուսաստանի փոխարտակազմի անդամները սկսում է հաշվել Վլադիմիր Պուսինի գործողությունների անկախաստեպելիության հետ ու ընդունում իր կարծիքներն էլ մոտեցումների տեսակետից, ապա Արեւմուտքն ու հասկալիքն ԱՄՆ-ը չեն բախտանում իրենց խոր «ամենագոյությունը» վերջին սրճաքանակի անհատական իրադարձությունների առթիվ: Համեմատյալ դեպք, ինչպես գրել էր ռուսական թերթերից մեկը, ԱՄՆ-ի եւ Հանրապետական, եւ Ղեկնակաւական կուսակցությունների ընտրախաւը «կասաղած է» Պուսինի «բյուզանդական նենգությունից»:

Ինչի մասին է խոսել: Թվում է, նրանք արդեն Պուսինի հետ թայմանակովել էին սահմանադրությունը «չխախտելու» եւ երրորդ ժամկետը «չքեակոխելու» հարցում, Բանգի հակառակ թարգմանում դա կոչուվեր որդե «ղեկնակաւային» մեծ թարգմանում: Ձեռնարկներն Պուսինը բնավ էլ չի խախտել այդ թայմանակովելանությունը: «Միասնական Ռուսաստանի» նախընտրական համագումարի ժամանակ նա հայտարարեց, որ սահմանադրությունը չի կարելի հարձակոտել մեկ մարդուն, որ ինքը ցանկանում է

սեռել նոր, «կարգին, գործունակ ու ժամանակակից» նախագահի: Սակայն Արեւմուտքը թարգմանիչ չէ եւ հիանալի է գիտակցում, որ Վլադիմիր Պուսինը, դառնալով կառավարող կուսակցության լիդեր ու զբաղեցնելով վարչապետի աթոռը, իրականում կմնա որդե թեւորդայն ամենաազդեցիկ դեմքը: Իսկ դա նշանակում է, որ կարողանալի Ռուսաստանի վերածնունդ գործընթացը: Իսկ չէ՞ որ դեռ ոչ վաղուց՝ Ելցինի ժամանակ, Արեւմուտքն իր «ղեկնակաւական» գրկախառնումներով գրեթե արդեն խեղդել էր Ռուսաստանը, եւ մի փչ, նրան եւս բաժին կհասներ խորհրդային Միության բախտը: Բայց որտեղից որտեղ հայտնվեց անհայտ մեկը, որն ամենամոտ խորամանկությամբ, առանց աղմուկի, լողունգների, քեկունների կտր-կտր «հավաքեց» երկիրը, անճարայ, Բայլ առ Բայլ Եկոնոմիկայում վերականգնեց թեւորդայն դեռ, նորմալացրեց իրադրությունը Հյուսիսային Կովկասում, սփոթեց Արեւմուտքին հաւաքի նստել իր հետ արտաին փողափակումայնության ցաս հարցերում եւ այլն: Եվ այդ անձը, այնուամենայնիվ, խոսք էր սվել չխախտել «ղեկնակաւական» նորմերը եւ գաղը համձնել

հաջողից: Մինչդեռ այստեղ էլ նա գործում է ինքնուրույն ու մտադիր է, չխախտելով խոստումը, միանգամայն «օրինակաւորեց» մնալ թեւորդայն Եւրոպայում: Անթույլատրելի լիսիոնը ու խաղաղամեծը: Ամենայն հավանականությամբ, Արեւմուտքը առաջիկայում դեռ կնեւի Ռուսաստանում «ղեկնակաւային» եւ ազատություն» հաստատելու բարձր-ծի իր կեղծ դիմակը եւ անթափուց քեկնակաւական դիր կզուլի նրա նկատմամբ, սվալ դեղմում՝ ի դեմս Պուսինի: Արեւմուտքին կուղեկցի խաղաղ լիսիոնը «դառնության զգացումը» ախր, գրեթե թաքը դրել էին այդ անծայրածիր սարածության անթափ հարսությունների վրա, երբ արդեն իրենց իրավունք էին վերադառնում ցի-նիկաբար հայտարարելու, որ անարդար է, երբ այդ քնական թաւարները թաւարանում են մի երկրի եւ ոչ թե «համայն մարդկությանը»:

Սակայն Պուսինն իր այս վերջին փայլեցումը զգալ սվեց, որ ինքը ոչնչից չի վախենում, վստահ է իր վրա եւ կարողանալի երկրի ինքնուրույնացման իր փողափակումայնությունն ու կախիկ իր հետ հաւաքի նստել համա-խաղաղային գործերում:

ՌԱԲՈՒՆ ՀԱՅՐԱՊԵՏՆԵՐ
Մտակվա

«Հայկական բանաձեւի սեղադրարկն է»

Այդ մասին Ռոյթերսն սված հարցազրույցում հայտարարել է Վաչինգսոնում զեւզող թուրքական թաւարկաւորայն դեկաւար, իւլսող «Արդարություն եւ բարգաւաձում» կուսակցության թաւարկաւոր Էդեմն Բաղըը: Ըստ CNN-Turk-ի, թեւաւարկաւորայնությունը, Պեւնագոնում եւ Կոնգրեսում բաւակցություններ վարող Բաղըը, նկատի ունենալով Հայոց ցեղապարտության բանաձեւը, զգուշացրել է Վաչինգսոնին, որ դրա անցկացումը կվսանգի Իրաւում սեղաբաւաւած ամեւրիկայեւ գորբերին եւ Թուրքիան այլեւս չի կարող առաջ սանել նրանց մասաւարարման բնագաւառում ծաւալվող համագործակցությունը:

Այնուհետեւ նա շարունակել է. «Ես հայտնելով հասկանում եմ ամենաթաւաւիկ թաւարկաւոր Մուրաֆյանին եւ Թուրքիայի հայերին, որոնք ուժերի լարման գնով աւաւաւում են մեր երկրի աղաւաւայի հաւար: Ես հայտնելով նկատի ունեւ «Արդարություն եւ բարգաւաձում» կուսակցության հայկական ծաղունով ընթողներին եւ Երեւանի հայերին: Մյուսները իմնախնդիր, աւսիս, ազգայնամոլ գործախններ են եւ ցեղապարտության վաձաւաւաններ: Նրանք փորձում են ԱՄՆ Կոնգրեսի թուլություններն օգտաւորել ընդդեմ Թուրքիայի: Այս բանաձեւի սեղադրարման է, Վաչինգսոն եւն էլել, որ այդ թուրթը ճնարվի եւ նեւսի աղաւարկը»: < Ծ.

«Ուազմական գործողությունները լուծում չեն բերի հարցին»

PKK-ի հարցում Անկարային զգուշացնում է սլաւոնաւական Վաչինգսոնը

Հոկտեմբերի 9-ին Թուրքիայի վաւաւաւաւ Երդողանի նախագահութամբ գումարված նիստի աւարտին աղաւարկաւորայն դեմ թաւարի գեւաղույն խորհուրդը հաղորդագրություն է սարածել, որտեղ մասնաւորապես սսվում է. «Հարեւան երկում սեղաւալված աղաւարկաւական կազմակերպության ներկայութամբ վերջ սալու նղաւակով համաթաւաւաւան կառույցներին կարգադրվել է իրականացնել իրաւական, սեւեսաւական եւ փողափական անհրաձեւ բոլոր միջոցառումները, ներառյալ անդրսահմանային ռազմական գործողությունները»:

Խոսքը Հյուսիսային Իրաւում PKK-ի ներկայութամբ մասին է: Վերոհիշյալ հաղորդագրությունն իսկույն հայտնվել է աւաւարիի առաջնակարգ լրատւամիջոցների ոււաղութայն կեւսոնում, որին հակազդեցութամբ արձագանել են ԱՄՆ թեւաւարկաւորայնությունն ու «Ժողովրդաւարական հաւարակարգ» կուսակցությունը: Պեւաւարտութայն խոսնակ Սին Մակրոմակը, նկատի ունենալով PKK-ին, հայտարարել է. «Թուր ժողո-

ւորը 15 զոհ է սվել վերջին հարձակման հետեւանով: Վիրաւորների թիւը աւելի մեծ է: Սա մեծ ողբերգություն է: Սակայն հարցն էլ նոր չէ, ոչ էլ վերջին 4 տարիներին է առաջացել: Երկար ժամանակ զբաղեցնում է Թուրքիայի օրակարգը: Սկզբումորեն մեւն է Իրաւին, եւ Թուրքիային առաջարկել էն համագործակցել այդ հարցում: Ամիսներ շարունակ աւում եւն եւ նորից կրկնեւ, որ Իրաւի սարածում Թուրքիայի ռազմական գործողությունները երկարաժամկեւ հեւանակարում մնալուն լուծում չեն բերելու հարցին»:

«Ժողովրդաւարական հասարակարգ» կուսակցության խորհրդաւանական խմբակցութայն դեկաւար Ամեդ Թյուրմն ընդգծել է. «Հարցը սոսկ ռազմական միջոցներով լուծելու տրամաբանությունը երբեւ հաջողություն չի բերել: Ոմանք ձգտում են ամեն ինչ լուծել ժխտողականութամբ եւ ռազմական միջոցներով, մինչդեռ հասունացել է երկխոսութայն գործընթաց սկզբնաւորելու ժամանակը»:

< Ծ.

«Մինչեւ դեկտեմբերի 10 Կոսովոն դեւս է անկախանա»

Հայտարարում է սերբական այդ մարզի վարչապետը

Կոսովոն իրեն անկախ կոչակի, եթե սերբական այդ մարզի կարգաւիձակի շուրջը դեկտեմբերին աւարկաւոր Սերբիա-Կոսովո բանակցություններում համաձայնութուն ձեւել չբերի: Այդ մասին Լոնդոնում հայտարարել է Կոսովոյի վարչապետ Ազիմ Չեւկուն:

«Մինչեւ դեկտեմբերի 10 Կոսովոն դեւս է անկախանա», ընդգծել է Չեւկուն Սեւ Բրիտանիայի արգործնախարարութունում կազմակերպված մամլո աւուխում:

Ֆրանսուրեւը մանումանում է, որ հայտարարութունն արվել է քրիստոնոսի արգործնախարար Դեւիդ Միլբենդի հետ Չեւկուի հանդիպումից եւ զույգից անմիջապես հետո: Սա եւթարդել է սայիս, որ քրիտանաղիները թաւարկում են Կոսովոյի անկախացման գաղափարը:

Չեւկուի խոսքերով, Կոսովոյի անկախութունը կոչակաւի կարգաւիձակի բանակցությունների ժամկեւի աւարտից հետո մի քանի օրվա ընթացում: «Շարաթներ կամ ամիսներ չեն անցնելու», շեւսել է Կոսովոյի դեկաւարը:

Եվրոմիութայն, Ռուսաստանի եւ ԱՄՆ-ի վերահսկողութամբ Կոսովոյի կարգաւիձակի շուրջն անցկաւզող երկկողմ բանակցություն-

ների վերջնաժամկեւսը դեկտեմբերի 10 է, բայց մինչեւ օրս զգալի առաջընթաց չի նկատվում: Ֆրանսուրեւի սվալներով, առաջիկա կիրակի բանակցությունները կարողանալվեն Բրյուքելում:

Կոսովոյի թաւարկաւորութայն կազմում է սերբական այդ մարզի նախագահ Ֆաթմիր Սեյդիում: Չեւկուի խոսքերով, Լոնդոնն «անվերապահորեն» աջակցում է Պրիեսինային: Սակայն թաւարկաւորութայն քրիտանաղիները կողմ են արտահայտում ԱՄԿ-ի հասնակ բանագնաց Մարտի Աիսիսարի ծրագրին, որը եւթար-

ում է Կոսովոյի անկախութուն միջազգային վերահսկողութայն ներքո: Ռուսաստանը եւ Սերբիան դեմ են քնիկ սերբական մարզ, բայց ներկայումս 90 տոկոս այրանացի բնակչություն ունեւող Կոսովոյի անկախութայնը:

Ռուսաստանն սղառնում է Կոսովոյի անկախութայն հոչակման դեղմում վեւո դեւել ԱՄԿ-ի ԱՄ-ում: Բելգրադում վարչապետ Վոյսլաւ Կոստունիցան միջազգային ընկերակցութայնը հանդիմանել է Կոսովոյի վերոհիշյալ հայտարարություններին չհակազդելու համար:

Օղտիմալացումներ նաեւ Անգլիայում

Մեւ Բրիտանիայի վարչապետ Գորդոն Բրաունը ազգային առողջապահութայն բնագաւառի բարեւիճակումների մի ամբողջ փաթեթ է ներկայացրել հանրութայնը, հիմնվելով առողջապահութայնը մոտաւաւանակ նախարար լորդ Արա Դարզիի մեակած արմատական փոփոխությունների ծրագրի վրա, հաղորդում է «Գարդիան» թերթի հոկտեմբերի 5-ի համարը: Ծրագիրը նախատեսում է, որ երկում գործող թերապեւսների ընդունաւարման հանգաւաւ կեւսը բաց լինի հիվանդներին սղաւարկելու երեկոյան ժամերին եւ Եւրոպայից երկ հանգստան օրերին: Նաեւ երկրի տարբեր անկուններում 150 նոր առողջապահական կեւսոններ բացելու համար

հասակացնել ֆինանսական միջոցներ, որդեւսգի դրանք գործեն Եւրոպայական յոթ օր առաւոյնայն ժամը 8-ից մինչեւ երեկոյան ժամը 20-ը:

Մեւ ոււաղութուն է դարձվելու այսուհետեւ հիվանդանոցների եւ հիվանդների անվսանգութայնը: Հիվանդանոցներ ընդունվող բոլոր հիվանդները եւթարկվելու են մանրամասն սոուուումների, որդեւսգի օտար երկրներից վարակներ չներթաւանցեն:

Ծրագիրը հարյուրավոր միլիոնների ծախս է նախատեսում, այդ թաւարտում ուու Եւրոպայում մսահոգութուն է առաջացրել, որ իրագործումը կաղված կլինի գործող առողջապահական օբյեկտների օղտիմալացման հետ:

«Լորդ Դարզիի սսելով, համընդհանուր բուժման Եւրոպային հիւանդանոցների ժամանակներն անցել են: Սա նշանակում է, որ դրանք կրճատումների եւ փակվելու վսանգի առաջ են կանգնած», նեւ է Դեւլիդ Կամերունը՝ թորիների առաջնորդ BBC ռադիո 4-ին սված իր հարցազրույցում: «Մեւն դեւս է թաւարեւն դրա դեմ»:

«Արա Դարզին ազնիվ մարդ է, բայց ընկել է անազնիվ գողերի Եւրոպայ», մեկնաբանել է մեկ ուրիշ թեւարկաւորութայն, անմարկելով, որ վստահված լուրջ մասնագեւի նրա կարողությունները օգտագործվում են վարչապետի կառաւարկան նեւնգ ծրագրերն առաջ սանելու համար:

< Ծ.

«Միկան» երրորդ մրցանակակիր

Գաբրիել Սարգսյանն արժանացավ Հենայիոնի, Վադիմի Դակոբյանի փոխշենայիոնի ժիտի

Անթալիայում վերջնազիջող հասցե բախմանի եվրոպայի ակումբային առաջնությունը, որի մարզումներն էին վիճարկում տղամարկանց 56 եւ կանանց 18 թմեր:

Երեւանյան թմերից առավել հաջող հանդես եկավ Երեւանի «Միկան», որը նախորդ տարի դարձել էր հաղորդ: Այս անգամ մեր աղջկաների թիմը բավարարեց մրցանակային 3-րդ տեղը: Ավարական տղամարկան «Միկան» 3-1 հաշվով դարձրեց մասնակց թիմի խաղի «Ինտերկոնտինենտալ» եւ վասակեց 10 միավոր: Թիմին հաղթական միավորներ տարագրեցին էլիմա Դանիելյանն ու Նինո Խոսրովյանը, որոնք մարտության մասնակցին համադասարանական Կեսեան Արախունիային եւ Սոթիո Գվեսաձեին: Զիբուրդանիձե-Ջավախիձի, Մկրչյան-Լուսինյանի մարտիաներն ավարակեցին ոչ-ոքի: «Միկան» անցկացրեց 7 մրցախաղերից 5-ը Կասեց, 2-ում դարձեց: 10-ական միավոր էին վասակել նաեւ «Յուվենտուս» ու «Ֆիենեկ», սակայն «Միկան» անցկացրեց

բոլոր մարտիաներում վասակեց միավորների ընդհանուր ֆանակով (19) գերազանցեց իր հակառակորդներին եւ արժանացավ բոնուս մեդալի: Թեեւ նախորդ տարի համեմատ «Միկան» մրցաբաղնիքի արդյունքում 2 իտալական ճակատագրեց, սակայն ընդհանուր առմամբ կարծում ենք արդյունքը լավարար համարել:

Իսկ չեմպիոնի տիտղոսը նվաճեց Մոնսե Կառլոյի թիմը: Ավարական տղամարկան թեեւ առաջատար 1-3 հաշվով զիջեց Ռուսաստանի «Կասնոստրիսկին», սակայն բոլոր մարտիաներում վասակեց միավորների ֆանակով գերազանցեց մրցակցին: «Կասնոստրիսկին» էլ վասակել էր 11 միավոր, իսկ ընդհանուր միավորների ֆանակով (19) ընդամենը մեկով զիջեց Մոնսե Կառլոյի թիմին: Տղամարկանց մրցաբաղնիք «Բանկերի արհան» կորցրել էր մրցանակային տեղ գրավելու հնարավորությունը: Ավարական տղամարկան Կասնոստրիսկին (3-3) - խաղացին «Վեստհամբլայի» հետ: Աս-

րյան-Ֆյոդորով, Լոյուսյան-Ազարով, Պետրոսյան-Ս. Ժիգալկո, Մինասյան-Ա. Ժիգալկո մարտիաներն ավարակեցին ոչ-ոքի: Զոբանցյանը հաղթեց Մոչալովին, իսկ Անասյանը դարձեց Լուկային: Այստիպով, «Բանկերի արհան» 9 միավորով գերազանցեց 11-րդ տեղը: Մեր թիմը տարավ 3 հաղթանակ, նույնքան հանդիմուն ավարակեց ոչ-ոքի, կրեց մեկ մարտություն:

Սակայն հայ բախմասիստներն առանց մեդալների չմնացին: «Լիմբեսի» կազմում չեմպիոն դարձավ Գաբրիել Սարգսյանը: Ավարական տղամարկան «Լիմբես» 4-2 հաշվով հաղթեց «Էլոնոմիսին»: Այդ մրցախաղում Գաբրիել Սարգսյանը ոչ-ոքի ավարակեց, մարտիան Ալեքսանդր Գալկինի հետ: «Լիմբես» վասակեց 13 միավոր (ընդհանուր միավորները՝ 28,5): Սվերլովսկի «Ռուսի» կազմում արժանեց մրցանակակիր դարձավ Վադիմի Դակոբյանը: Վերջին տղամարկան «Ռուսի» 4-2 հաշվով հաղթեց «Բոսնային» եւ վասակեց 11

միավոր, գերազանցեց 2-րդ տեղը: Գաբրիելը ոչ-ոքի խաղաց Իվան Սուկոլովի հետ: Բոնուս մրցանակակիր դարձավ «Տոնկ-400-ը», որը վասակեց 11 միավոր:

Ամփոփվել են նաեւ առանձին խաղասախմատների վրա անհասկան ցուցանիշները: Ուսխաղային թիմեր է նեյել, որ 3-րդ խաղասախմատի վրա խաղացող բախմասիստներից լավագույն արդյունքն ունի Ռաֆայել Վահանյանը: Նա անցկացրեց 5 մարտիաներում վասակել է 4,5 միավոր (հնարավոր միավորների 90 տոկոս): Դանուսյանի վրա անհասկան ցուցանիշները 2-րդ ցուցանիշն է: Ավելի հաջող հանդես է ելել միայն «Ռոսիայի» բախմասիստ Միխայել Ֆեյզինը (92,9 տոկոս), որը 7 հնարավորից վասակել է 6,5 միավոր:

Առաջին խաղասախմատի վրա լավագույն արդյունք է հասել «Չագրեթի» ներկայացուցիչ Կրիստոս Սասիկիանը (85,7 տոկոս) 7-ից 6 միավոր: Կարեն Մարյանի ցուցանիշը 19-րդն է (57,1 տոկոս) 7-ից 4 միավոր: 2-րդ խաղասախմատի վրա բացարձակ լավագույն արդյունքը, ինչպես վերը նշեցինք, Ֆեյզինին է: Այստեղ մասնակցները համեմատ արդյունքն ունի (35,7 տոկոս) 7 հնարավորից 2,5 միավոր: 4-րդ խաղասախմատի վրա լավագույնը «Արլուսի» բախմասիստ Ֆինն Պեդերսենն է (83,3 տոկոս) 6-ից 5 միավոր: Գաբրիել Սարգսյանը ու Վադիմի Դակոբյանը ցուցեցին մեկ միավոր արդյունք (64,3 տոկոս) 7-ից 4,5-ական միավոր: Իսկ Տիգրան Պետրոսյանը 7 մարտիաներում վասակել է 4 միավոր (57,1 տոկոս):

5-րդ խաղասախմատի վրա վասակեց «Լիմբեսի» ներկայացուցիչ Իվան Չեդարինը (85,7 տոկոս) 7-ից 6 միավոր: Արաքս Մինասյանի արդյունքը 9-րդն է՝ 71,4 տոկոս, 7-ից 5 միավոր: 6-րդ խաղասախմատի վրա 5 հնարավորից 4,5 միավոր է վասակել (90 տոկոս) «Ազոտոմիսի» ներկայացուցիչ Ռաֆայել Բերեցը: Անուս Անասյանը ցուցեց է սվել 50 տոկոսանոց արդյունք՝ 6-ից 3 միավոր:

Կանանց մրցախաղային ըստ խաղասախմատների լավագույններն են.

1-ին՝ Դանուսյան Կոնստանտին («Մոնսե Կառլո»)՝ 6-ից 5,5 (91,7%)

2-րդ՝ Դոնա Ֆիլան («Յուվենտուս»)՝ 7-ից 5 (71,4%)

Վիկտորյա Յուրիս («Ֆիենեկ»)՝ 7-ից 5 (71,4%)

Էլիմա Դանիելյան («Միկան»)՝ 7-ից 5 (71,4%)

3-րդ՝ Նանա Չագրեթ («Ինտերկոնտինենտալ»)՝ 6-ից 5 (83,3%)

4-րդ՝ Բախր Կովալով («Էլոնոմիս»)՝ 5-ից 4,5 (90%)

Մեր բախմասիստներից 1-ին խաղասախմատի վրա Մայա Զիբուրդանիձե 6-րդ տեղում է՝ 6-ից 3,5 միավոր (58,3%): 3-րդ խաղասախմատի վրա Նինո Խոսրովյանը 2-րդ արդյունքն ունի՝ 7-ից 5,5 (78,6%): 4-րդ խաղասախմատի վրա Լիլիթ Մկրչյանը 3-րդ տեղում է՝ 7-ից 5 միավոր (71,4%): Ինչպես տեսնում եմ, այս անգամ «Միկայի» հաջողությունում ավելի ծանակցիւմ էր էլիմա Դանիելյանի եւ Լիլիթ Մկրչյանի ներդրումը:

Ժողովրդավարության եւ ընթացողների աջակցության միջազգային ինստիտուտ (International IDEA), հայաստանյան գրասենյակ

Հայաստանի Հանրապետություն Կրթության եւ գիտության նախարարություն Կրթության ազգային ինստիտուտ (ԿԱԻ)

ՀԱՅՏԱՐԱՐՈՒԹՅՈՒՆ

Զաղաֆաղական եւ ընթացող կրթություն Ուսուցանողների (դասախոսների) վերադաստիարակման դասընթաց

Ժողովրդավարության եւ ընթացողների աջակցության միջազգային ինստիտուտ (International IDEA¹) միջկառավարական կազմակերպության հայաստանյան գրասենյակը եւ ՀՀ Կրթության եւ գիտության նախարարության Կրթության ազգային ինստիտուտը (ԿԱԻ), որոնք համագործակցում են Փոխհամաձայնության հուշագրի իրականացման վրա, հրավիրում են ցանկացողներին դիմել՝ հաղաֆաղական եւ ընթացող կրթության ոլորտում ուսուցանողների (դասախոսների) վերադաստիարակման դասընթացին մասնակցելու համար:

- Այս դասընթացը կազմվել է միջազգային եւ հայաստանյան բարձր որակավորմամբ մասնագետների կողմից եւ հետազոտված աշխատանքի նոր հնարավորություններ կրճատելու ինչպես Հայաստանում, այնպես էլ արտերկրում:
- Վերադաստիարակման դասընթացի ինքնին համար մասնակցները կվարձավորեն որքան փոխհատուցում աշխատանքից բացակայության համար: Մասնակցության հետ կապված բոլոր ծախսերը կփոխհատուցվեն:

Դասընթացն անցկացվելու է Երեւանում, հետեւյալ ձեւաչափով՝ երկարատև եւ արդյունավետ ուսուցում արտադրվելու նպատակով՝

- I փուլ՝ 12-23 նոյեմբեր 2007, իմունուրյն նախադաստիարակման աշխատանք, ծանոթացում ուսումնական նյութերին եւ առկա գրականությանը,
- II փուլ՝ 26-30 նոյեմբեր 2007, վերադաստիարակման դասընթաց,
- III փուլ՝ 3-14 դեկտեմբեր 2007, իմունուրյն աշխատանք յուրաքանչյուր մասնակցի կզմահատի հաղաֆաղական եւ ընթացող կրթության ոլորտում իր դերը, համալսարանում կամ հաստատությունում եւ գործնական առաջարկներ կներկայացնի այն լավագույն դասավանդելու համար,
- IV փուլ՝ 17-19 դեկտեմբեր 2007, հանդիմուն-մտաբանական մասնակցների աշխատանքների ամփոփում եւ հետազոտված նյութի մեկնում համար:

Մասնակցներին ներկայացվող դասընթացը:

- Հայաստանի Հանրապետության յուրաքանչյուր հաղաֆաղ եւ բնակիչ իրավունք ունի դիմելու դասընթացին մասնակցելու համար, եթե՝
- 21-55 տարեկան է
- ունի բարձրագույն կրթություն
- չի աշխատում եւ գրական հայերենին (գրավոր եւ բանավոր): անգլերենի իմացությունը ցանկալի է:

Պահանջվում է ուղիղ

- հաղաֆաղական կրթության ոլորտում որեւէ փուլ կամ հետախոսություն ունենա
- հետախոսված լինի մարդու իրավունքների կրթությամբ
- հետախոսված լինի նորարարական մանկավարժությամբ եւ դասավանդման մեթոդներով
- հետախոսված լինի ուսումնական նյութերի եւ ծրագրերի մեկնում
- դաստիարակման կանոնակարգի մասնակցելու ծրագրի ամբողջ ընթացքին, անհասկան հետազոտություն/ուսումնասիրություն կատարել, փոխանցել իր գիտելիքներն ու հմտությունները:

Խոստովանում եւ հասկանալի միջին եւ ավագ դպրոցի ուսուցիչների ու մանկավարժական ԲՈՒՀ-երի՝ դասախոսների ներկայացուցիչներին մասնակցությունը:

Դիմողները ղեկավար եւ ներկայացնեն հետեւյալ փաստաթղթերը՝

- Լրացված դիմում + 1 լուսանկար
- Իմունակենսագրություն (CV)
- Անձնագրի փաստաթուղթ
- Դիմում (ներ)ի փաստաթուղթ:

Դասընթացի մասնակցների ընթացողը կատարվելու է երկու փուլով՝

1. դիմումների ուսումնասիրում եւ առաջին փուլով ընթացողը
2. հարցազրույց առաջին փուլում անցած թեկնածուների հետ եւ վերջնական ընթացողը:

Մրցույթի արդյունքում ընթացողը են 26 մասնակցներ:

Մրցույթային հանձնաժողովը կազմված է 4 անդամներից, որոնցից երկուսն են ԿԱԻ-ի եւ երկուսն՝ International IDEA-ի հայաստանյան գրասենյակը:

Դիմումներն ընդունվում են ս.թ. հոկտեմբերի 8-24-ը, երկուշաբթի-ուրբաթ օրերին, ժամը 10:00-17:00-ը՝ ԿԱԻ-ում:

Հավելյալ տեղեկությունների եւ դիմումի ձեւը ձեռք բերելու համար դիմել ՀՀ կրթության ազգային ինստիտուտ, ընդհանուր բաժին Հասցե՝ ՀՀ, Երեւան, Տիգրան Մեծի 67 էլ-փոստ: info@aniedu.am Ֆախս: + 374 10 55 92 98 Հեռ: + 374 10 57 21 00, ներքին՝ 118 Պասախատման: Ամուս Սարգսյան Դիմումի ձեւը կարելի է ձեռք բերել Կրթության ազգային ինստիտուտից կամ www.idea.int/southcaucasus կայքէջից:

1. International IDEA-ն միջկառավարական կազմակերպություն է, ունի 24 անդամ-դաստիարակներ եւ գլխավոր գրասենյակը գտնվում է Ստոկհոլմում, Շվեդիա: International IDEA-ի հայաստանյան գրասենյակը 2004-ից գտնվում է ՀՀ-ում ղեկավարական կազմակերպով:

Յուրի Սարգսյանն արժանացել է մարզական «Օսկարի»

Այս օրերին հայրենիքում է գտնվում ֆուտբոլիստը հայ ծանրորդ, սպորտի վասակակիր վարժեց, օլիմպիական խաղերի արժանի մրցանակակիր, աշխարհի եւ եվրոպայի բազմակի չեմպիոն ու ռեկորդակիր Յուրի Սարգսյանը, որն արժանեց բազմակի ժամանակ բնակվում է Ավստրալիայում՝ հանդես գալով այդ երկրի հավախականում: Անվանի հայ ծանրորդ միայն անցյալ տարի է ավարակել եվրոպայի մեծ սպորտում եւ այժմ Ավստրալիայի ծանրամարտի ֆեդերացիայի փոխնախագահն է:

Յուրի Սարգսյանը բնակ էլ չի խզել կաղերը մայր հայրենիքի հետ, համախաղի է այցելում Հայաստան, լինում իր հայրական օջախում, հարազատ գյուղում հիմնած ծանրամարտի մարզադպրոցում: Այս անգամ նրա այդ նպատակն առավել ֆան ուրախալի է: Փառաբանված ծանրորդ արժանացել է մարզական «Օսկարի» սպորտում ունեցած իր ծառայությունների, երկարատև եվրոպայի համար: Ինչպես երեկ նկատեցինք հանդիմուն ժամանակ նեյել Հայաստանի ծանրամարտի ֆեդերացիայի նախագահ Սամվել Խաչատրյանը, մինչ օրս մնամ մրցանակի արժանացել էին միայն 15 հոգի: Յուրի Սարգսյանն առաջին ծանրորդն է, որը մնամ դասակ է արժանացել: «Օսկարը» թայլանդում անցկացված կոնգրեսի ժամանակ հայ ծանրորդին է հանձնել միջազգային ֆեդերացիայի նախագահ Թամազ Այառը: Ի դեպ, Հայաստանի ֆեդերացիան Յուրի Սարգսյանի թեկնածությունն առաջադրել է միջազգային ֆեդերացիայի սեկրետարի կոմիտեի փոխնախագահի դաստիարակման: Ընթացողները տեղի են ունենալու հաջորդ տարի կայանալի կոնգրեսում, որը հնարավոր է անցկացվի Երեւանում:

Յուրի Սարգսյանը ցեց, որ ուրախ է կրկին հայրենիքում գտնվելու համար: Նա գովեստով խոսեց ներկա սերնդի հայ ծանրորդների մասին, որոնք փորձում են բարձրագույն լավագույն ավանդույթները: Նա տեղե-

կացրեց, որ որդին՝ Դավիթը, որ բարձրագույն է հոր ծանրամարտի, վերջին երկու տարում երկու անգամ վիշտահասվել է, որի մասնառոտ էլ չմասնակցեց աշխարհի առաջնությունները: Որդին բարձր ժամանակ է Հայաստան եւ Ֆեյզին Ալիեւի գլխավորությամբ բարձրագույն եւ նախադաստիարակման Պեկինի օլիմպիային: Դավիթը 5 անգամ նվաճել է Ավստրալիայի չեմպիոնի տիտղոսը, 2 անգամ դարձել է Օվկանիայի առաջնության հաղորդ: Մինչեւ 69 եւ 77 կգ քաշային կարգերում Դավիթին են մասկանում Օվկանիայի ռեկորդները:

Յուրի Սարգսյանը հավաստեցրեց, որ վաղ թե ու վերադառնալու է Հայաստան: Նա վերադառնալու է հայրական տունը, Վանաձորում էլ հող են հասկացրել մարզադպրոց կառուցելու համար: Օրերս Յուրի Սարգսյանի անվան մրցանակի համար մրցումներ են անցկացվել, որի կազմակերպումից ծանրորդը զոհ է:

Օգտվելով առիթից, ծանրամարտի Հայաստանի ֆեդերացիայի նախագահ Սամվել Խաչատրյանը անդրադարձավ աշխարհի առաջնությունում մեր ծանրորդների մրցելույթներին: Ընդհանուր առմամբ նա զոհ է արդյունքները, մեկ անգամ եւս նեյելով, որ գլխավոր խնդիրն օլիմպիական ուղեգիր նվաճելն էր: Ինչ վերաբերում է Տիգրան Մարտիրոսյանի անհաջողությանը, ապա ֆեդերացիայի նախագահը դա վերադարձ մարզիկի «աստղային հիվանդությանը» եւ հոգեբանական անբավարար դաստիարակման հոգեբանի անհրաժեշտության հարցը, ինչպես նաեւ բժշկական կենտրոնում բժշկների բավական ավելացման խնդիրը: Այս հարցերով ֆեդերացիայի նախագահին են սպորտի ու երիտասարդության հարցերի նախարարին, որպեսզի Պեկինի օլիմպիական խաղերի նախադաստիարակման եւ բուն մրցումների ժամանակ արտադրվի մեր մարզիկների բժշկական հսկողությունը:

